Zámezí

#8-9
/ 2021

časopis Literární dílny při Škole zotavení

LITERATURA
Pomoc s psaním
– posun v životě?

RAJÓN
Rozhovor s Barush Maush
z neziskové organizace Konsent

PRŮZORY
Násilím k nenásilí
Hněv a jeho smysl

KONTEXT
Mirit Ben-Nun
Sarah Mason

Editorial

Málo se o mně ví, že jsem vášnivý lovec.

Především rád střílím drobné hlodavce a ptáky. Je to násilí? Názory se různí. Téma násilí je složité a mnohovrstevnaté. Jak moc je nutně spojeno s nějakou fyzickou bolestí? A je každá fyzická bolest spojena s násilím? Samotného mě to mate. Je to ale téma důležité a rozhodli jsme se ho nepodcenit. Jako již tradičně.

Zkoumáme téma násilí z různých úhlů. Je to pro nás důležité. To ale není všechno. Držíte v rukou speciální dvojčíslo. Speciální je přitom proto, že se s vámi loučíme. V této podobě je to poslední Zámezí. Pokud ze zvlněné hladiny běhu času vyvstane nějaké jiné, bude to zase nová etapa, zase něco nového. A já už v tom figurovat nebudu, byť mi to samozřejmě trochu láme srdce. Svět postupuje dál. A já odcházím do luhů a hájů.

Nakonec bych rád upozornil na podnětné spolupráce a rozvoj kreativního psaní. Jde o projekt, kterého se účastnili v roli mentorů a mentorek naši zavedení autoři a autorky, na straně druhé lidé, kteří projevili touhu rozvíjet a posouvat svůj talent. Můžete si od nich v našem posledním vydání něco přečíst. Pevně věřím, že vám to udělá dobře.

Buďme k sobě laskaví a nepropadejme násilnostem.

Inspirativní čtení vám přeje

Jan Jiří Novák

Kontext

Sarah Mason a její život skrze deníky

Tomáš Vaněk

Sarah Mason : *May 2018*

Sarah Mason : *November 2020*

Kdy jsi začala kreslit a malovat?

Těžko bych stanovovala, kdy jsem začala kreslit a malovat, protože jsem velmi ráda tvořila jako dítě (jako mnoho jiných dětí). Nicméně někdy kolem 15. roku života jsem sama sebe přesvědčila, že na to nejsem dobrá a že není žádný důvod v tom pokračovat. Takže jsem uměleckou tvorbu na pár let zcela opustila. Řekla bych tedy, že jsem začala konzistentně a (jaksi) vážně až někdy kolem roku 2010, kdy jsem objevila koncept uměleckých deníků.

Co za hybnou sílu stojí za „životem skrze deníky"? Já v tom vidím za prvé velmi živoucí a spontánní umění, a za druhé také nějak angažované.

Začala jsem si psát deníky v roce 2000 (to mi bylo 13) a pokračovala jsem s tím po celou dobu dospívání. Když jsem si později opět hledala kreativní vybití, narazila jsem na knihu s titulem Deníková revoluce: vzchopte se a tvořte! od Karen Dininové a Lindy Woodsové. Už předtím jsem si čmárala do svých deníků, ale nikdy jsem neuvažovala o tom, že bych psané slovo nahradila výtvarným uměním. Tato kniha mě přivedla k tomu, abych „svrhla svého vnitřního kritika a tyranii strachu a pravidel" a vyjádřila se jakýmkoliv způsobem, který je mi milý – a to se mi strašně líbilo. Začala jsem se umělecky vyjadřovat k tématům, o kterých jsem se bála i psát, a byla jsem nadšená z toho, že mohu vytvářet kryptické umění, kterému jen já sama rozumím. V roce 2016 jsem začala tvořit pod značkou „život skrze deníky", protože mi to přišlo jako nejpřesnější způsob, jak popsat umění, které jsem dělala. Velmi správně mé umění vnímáš jako spontánní a zároveň angažované. Je angažované v tom smyslu, že neustále dokumentuje, co se v daném čase odehrává v mém životě a v mé mysli. Občas sice plánuju, jak bych chtěla, aby to dílo vypadalo, ve většině případů je však má tvorba spontánní. Přišla jsem na to, že i když tu věc ve své hlavě nějak rozmýšlím, obvykle převezme odpovědnost za svůj život a dopadne zcela jinak, než jak jsem si původně představovala. Tvorbou také nepřímo odhaluju své nevědomé myšlenky a pocity, považuju ji tedy za velmi terapeutickou.

Máš za to, že jsou nevědomé pocity pro lidskou bytost důležité? Například aby jí pomohly lépe poznat její stínovou osobnost? Komunikuješ se svým vnitřním bytostným já prostřednictvím tvorby?

Rozhodně! Spousta mých uměleckých deníků se odkazuje k mým snům nebo je přímo o nich. Podle mě sny odhalují hodně o mně a o mém nevědomí, zatímco je zpracovávám v průběhu tvorby. A mám pocit, že tímto způsobem komunikuju se svým vnitřním já. Líbí se mi termín „stínová osobnost" a jeho užití k popisu temných a neznámých částí nás samotných – neustále se snažím z ní čerpat. Jak říkal Jung: „Tvá vize se vyjasní jen tehdy, když se podíváš do svého vlastního srdce. Kdo se dívá ven, sní; kdo se dívá dovnitř, probouzí se."

Jaké jsou současné problémy naší generace, nejen v USA?

Tak kde začít? Rozhodně COVID-19 a ekonomický a společenský rozvrat, který způsobil, je tím, co okamžitě přijde na mysl. Krom toho klimatická krize, šíření masových dezinformací, rasismus, diskriminace a nerovnost ve věci bohatství, jsou problémy, kterými se jako mileniál nejvíc trápím. Nespouštějme ale ze zřetele, že jsem běloška a Britka, žijící v Americe, takže nemůžu mluvit za všechny.

Kdy ses přestěhovala do Spojených států amerických a co tě k tomu vedlo?

Měla jsem za to, že je to zvláštní příběh, ale řekla bych, že se pomalu stává běžným. Na sociálních sítích jsem si začala povídat s jedním Američanem, setkali jsme se a zamilovali. V roce 2014 jsem měla to štěstí, že jsem byla přijata na roční stáž do města, kde žil. Vzali jsme se a od té doby tam žiju.

Wales je malá země, ale dobře známá u nás v České republice. Naproti tomu většina Čechů nedovede vyjmenovat víc než 10 států v USA, ačkoliv jsou mnohem větší než evropské země. Jakých kulturních rozdílů sis všimla?

To je zajímavé, že je Wales v České republice známější než státy Ameriky, ale rozumím tomu. Pro mě to byl rozhodně kulturní šok! Jsme z malého města ve Walesu, kde se většina lidí navzájem zná, chováš se přátelsky ke svým sousedům, a když jdeš ven, vždycky potkáš lidi, které znáš. Žila jsem na různých místech v jižní Kalifornii a všechna působí tak rozlehle a mají obrovské počty obyvatel; jen velmi zřídka potkám někoho, koho znám, když třeba vyrazím na nákupy. Obecně vzato jsou tu cizí lidé milí, ale ne tak přátelští jako ve Walesu. Obojí má své výhody i nevýhody – žít v malém městě, kde každý ví, co se ve tvém životě děje, může být velmi frustrující! Ale občas mi ten komunitní pocit chybí. Naštěstí ho získávám prostřednictvím své práce a dobrých přátel, které jsem si tu našla.

Vraťme se ke tvé umělecké tvorbě. Hodně pracuješ s nápisy. Nacházíš inspiraci třeba v komiksu?

Nápisy jsou více inspirovány tradičním psaním deníků, než komiksem. Komiksy moc nečtu. Někdy třeba napíšu, jak se cítím, a pak použiju napsané jako přidanou „skrytě deníkovou" spodní vrstvu. Občas si můžeš všimnout, že slovo nebo věta z této vrstvy prosvitne skrze malbu. Jindy zase třeba zesílím působení slov tím, že je zvětším nebo jinak více stylizuju na stránce. Ve většině případů jsou slova, která takto použiju, z textů písní kapel, které mám ráda. Hudba je jednou z mých největších inspirací.

Nepoznal jsem ani jednu z těch písní na tvých nápisech. Žádní Beatles, Doors, Nick Cave, prostě nic, co bych znal. Jaké máš oblíbené hudební skupiny a jakým způsobem se inspirace z hudby zhmotňuje ve tvé umělecké práci?

Tohle může být pro mě vůbec nejtěžší otázka! Jsem velká fanynka hudby a mé preference jsou velmi široké. Rock a metal (zejména hard rock, „stoner" rock a doom metal) jsou mé oblíbené žánry. Také bych řekla, že jsem spíš fanouškem současné hudby, proto chybí skupiny jako The Beatles nebo The Doors. Bylo by těžké vyjmenovat mé oblíbené skupiny a hudebníky, protože jich je strašně moc, ale vyjmenuju pár takových, které byly silně zastoupeny v mém umění v posledních letech: Alice in Chains, Monster Magnet, Fiona Apple, Queens of the Stone Age, Mastodon, Mike Patton, Dax Riggs, Windhand, Ty Segall, Royal Thunder, Melissa Auf der Maur, Agalloch, Jex Thoth, Elysian Fields, SubRosa, Puscifer, Le Butcherettes, Ghost, Deap Vally, Greenleaf, The Offspring, a kapela mého manžela, Shmoe. Poslouchám hudbu pořád, takže pokud se najde píseň, která v dané chvíli promlouvá ke mně a k mým pocitům, obvykle se tak či onak projeví v mých denících.

* **Sarah Mason :** *June 2018*

Někdy jsou texty písně jedním z hlavních motivů, jindy jsou skryté nebo velmi malé mezi jinými částmi té stránky, a někdy se také pokouším nakreslit pocit, který z té písně mám. Myslím, že to záleží na tom, jestli je to text nebo spíš celkový pocit z písně, co se mnou nejvíc rezonuje. Snad to dává nějaký smysl!

Určitě. Kreslíš automaticky, nebo používáš nějaké skici?

Občas si stránky skicuju, ale když kreslím, je pro mě důležitější expresivita než přesnost, takže i v případě, že si udělám skicu, dopadne to obvykle zcela jinak, než jak bylo původně zamýšleno. Ráda používám akrylovou barvu a kvaš, a to zejména proto, že je pro mě při práci s těmito médii podstatné zakrýt chyby.

Jak poznáš, že je daná stránka hotová a připravená ke sdílení s tvými sledovateli?

Dobrá otázka. Bude to asi znít jako klišé, když řeknu, že to zkrátka vím, kdy je to hotové. Ale je to tak. Prostě pokrývám tu stránku a pracuji na vrstvách tak dlouho, dokud necítím, že je to celé. Ve svém běžném životě jsem perfekcionistka, ale mé umělecké deníky jsou místem, kde si mohu dovolit být uvolněná a nestarat se o „dokonalost“. Abych přihodila ještě jedno klišé, je to celé o tom procesu, spíš než o výsledku. Pokud to vyjadřuje, jak se v danou chvíli cítím, a pokud to, co zrovna cítím, dostanu z hlavy, pak je to hotové.

Plánuješ vydávat své deníky jako knihy? Nebo je třeba někde vystavuješ? Zapomněl jsem se zeptat, jestli se někdy plánuješ stát umělcem z povolání a opustit své občanské zaměstnání archivářky...

Fušovala jsem do kresby na zakázku, mé umění se objevilo v různých publikacích, jednou jsem měla své dílo v pořadu o umění, ale neplánuju zkoušet štěstí jako umělec z povolání. Nemyslím si, že bych věděla, kde začít. A ani nevím, jestli by bylo možné, abych se jako umělec uživila. Také mám svou práci archivářky velmi ráda a považuju za štěstí, že mám v této době stabilní práci. Jsem spokojená s tím, že je tu možnost kreativního vyžití, kterým si ještě čas od času mohu přivydělat.

Pokud bys chtěla, mohla bys vybrat stránku ze svého deníku a popsat své myšlenky a pocity v průběhu tvorby. Také bys mohla říct něco o hudbě, která je s danou stránkou spojená. Aby měl čtenář možnost pochopit tvůrčí postupy, které stojí za tvými deníky.

Řekla bych, že tato stránka (viz *June 2018* *) je dobrou volbou k tomu, abych o ní promluvila. Už jsem ji vytvořila před delším časem, takže mi nevadí o ní mluvit do hloubky – i když ráda nechávám své stránky působit tajemně tak, aby si divák mohl sám přemýšlet o tom, co znamenají. Tuhle stránku jsem vytvářela po obzvláště těžkém dni. Nakolik si pamatuju, celé to začalo jako autoportrét červenou tužkou (když se podíváš zblízka, je ta červená tužka pořád vidět, ale nechala jsem ji tam, protože mi připomínala žíly) a pak jsem ho překreslovala inkoustem v jiném úhlu, aby vznikl efekt dvojité expozice. Nad mou hlavou slova, která jsem tehdy řekla manželovi; zakryla jsem ta slova akrylovou barvou, protože jsem nechtěla, aby divák viděl, co přesně bylo řečeno. Dalším krokem myslím bylo to, že jsem přidala barvu do pozadí a zakryla vše, co tam bylo napsáno nebo nečmáráno. Líbily se mi tmavé barvy u mé hlavy a světlé u mých nohou, takže to nakonec bylo trochu symbolické tím, že mám temnotu v hlavě, ale světlo se brzy vloudí zpět. Načmárala jsem zavřené plačící oči a vzpomínám si také, že jsem přidávala ženskou siluetu ve světlých barvách, která se ke mně natahuje a nakonec mě i objímá. Stránka také cituje jak viditelné tak skryté texty z písně Slyším satana od Daxe Riggse, které mi pomohly vyjádřit, jak jsem se v té době cítila. Určitě je to jedna z mých uvolněnějších dvoustran, kde jsem se příliš nestarala o to, jestli ukazuju nějaké chyby nebo jestli strana vypadá nedbale. Chtěla jsem prostě jen vyjádřit svůj pocit v tom časovém rozmezí.

Jako lidé s problémy v oblasti duševního zdraví budeme nejspíš velmi citlivě vnímat tvá témata melancholie a zranění. Co tato témata znamenají pro tebe?

To je zajímavá otázka. Ačkoliv nemám diagnostikované žádné duševní problémy, považuju se za velmi úzkostného a citlivého člověka, který má sklon k přehnanému přemýšlení a záchvatům smutku. Má schopnost se bez hranic vyjádřit v uměleckých denících je opravdu očistná a měla nesmírně pozitivní vliv na mou duševní pohodu. Vždycky jsem se nořila velmi hluboko, abych prozkoumala své vlastní myšlenky a pocity, ale odklonění těchto procesů do uměleckých deníků mi umožnilo zpracovat tyto intenzivní pocity a „temná“ témata bezpečným a produktivním způsobem – což jsem v minulosti neuměla.

Mohla by ses s námi podělit o nějaký příklad? Jaké životní situace jsi dříve řešila destruktivně a nyní je máš dobře zpracované čistě ve sféře umění?

V zásadě vše, co zahrnuje zesílené a intenzivní pocity. Přála bych si, abych věděla o tvorbě uměleckých deníků v dobách, kdy jsem si procházela bolestnými zkouškami puberty. Určitě by mi to pomohlo zpracovat šikanu a dramata přátelství, vypořádat se s poblouzněními a zlomeným srdcem, a celkově s pocitem úzkosti v pubertě. A jsem velmi vděčná za to, že mám možnost uměleckého vyžití v tomto roce, vůbec nevím, jak bych se bez něj obešla.

Sarah Mason : *September 2018*

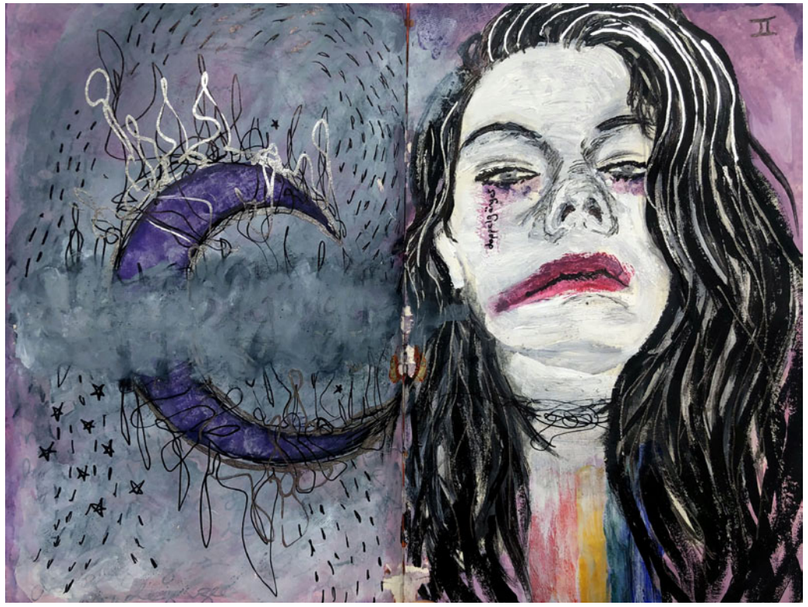

Sarah Mason : *April 2019*

Sarah Mason : *October 2020*

Sarah Mason a její život skrze deníky

Sarah Mason : *May 2017*

Sarah Mason : *August 2018*

Sarah Mason : *June 2019*

Sarah Mason : *August 2019*

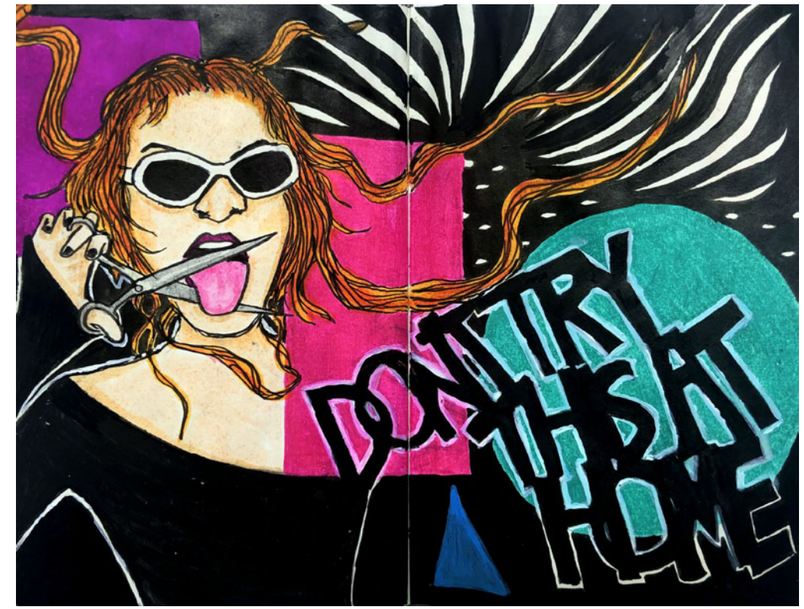

Sarah Mason : *December 2018*

Sarah Mason : *March 2018*

Sarah Mason : *October 2020*

Rajón

Rozhovor Terezy Lehečky s Barush Maush, kreativní ředitelkou neziskové organizace *Konsent*, která cílí na prevenci sexuálního násilí a sekundární viktimizaci napadených.

O PRÁCI A O NÁSILÍ.

T: Báro, díky, že sis udělala čas. Hned na úvod - jak ses k tématu sexuálního násilí dostala, co tě přimělo věnovat se mu profesně?

Byla to dost náhoda, Johanna mne někdy v roce 2016 oslovila, jestli bych jí a Karamele jako filmařka nepomohla s tvorbou kampaně. S tématy feminismu a sexuálního násilí jsem žádné zkušenosti neměla, nevěnovala jsem se jim aktivně, ale když jsem se do spolupráce pustila, zjistila jsem, že mě vlastně dost oslovují a dotýkají se mě. Začala jsem se tedy zapojovat nejen do tvorby vizuální komunikace a identity, ale i do obsahových věcí.

T: Čemu se přesně nezisková organizace Konsent a projekt Když to nechce, tak to nechce, věnuje? Jakou máš v týmu roli a co dělají tví kolegové/kolegyně?

Rádi říkáme, že Konsent boří mýty kolem sexu a sexuálního násilí. Věříme, že vědomosti a vzdělání jsou jeho nejlepší prevencí. Proto se naše první - a stále běžící - kampaň Když to nechce věnuje především detabuizaci znásilnění. Mluvíme o tom, co znásilnění je - ve společnosti totiž stále převládá názor, že znásilňuje jen úchyl v parku, přitom polovinu znásilnění spáchá partner oběti a 40 procent někdo, koho oběť zná - barman, soused nebo kolega. Že u znásilnění nemusí téct krev a že psychický nátlak je taky nátlak. Zároveň se snažíme vysvětlit, že ne znamená ne a že to není pobídka k dalšímu naléhání.

S Johannou určujeme, kterým směrem se bude organizace vydávat, jakým dalším tématům se budeme věnovat. Moje role pak je přeložit naše obsahy do vizuální formy. Jinak je nás teď v týmu 10, pracujeme na přímé prevenci, kde učíme děti ve školách o souhlasu v sexu a vlastních hranicích, bavíme se s nimi o násilí v kyberprostoru a vyvíjíme metodiky pro vyučující, jak učit kvalitní sexuální nauku. Druhá větev se pak věnuje kultivaci stávajícího prostředí - pomáháme nastavit procesy, jak připravit bezpečné prostředí na pracovišti, v akademickém prostředí i v barech a klubech a mechanismy, kam se obrátit, když se nám něco nepříjemného stane. Ke každému projektu vedeme kampaně na sociálních sítích, kde zábavnou formou problematiku vysvětlujeme. A to je moje hlavní práce - aby se na statistiky o sexuálním násilí chtěli lidi koukat a něco si z toho odnesli.

T: Na internetu se v článcích s vaší iniciativou často opakuje, že hranice násilí, i toho sexuálního, je velmi tenká. Jak si sama pro sebe vysvětluješ, co už násilí (potažmo znásilnění) je a co ještě není? Dokážu si představit, že má mnoho forem: od konkrétního, fyzického, až po symbolické, psychické...

V Konsentu pracujeme s myšlenkou, že každý máme své hranice nastavené jinde. Proto je normální, že je občas někdo překročí. Ve chvíli, kdy se proti tomu ale druhý vymezí, musíme se omluvit a dál jejich hranici nepřekračovat. Jinak je to násilí. Zároveň si nemyslíme, že by si člověk musel hranice vymezovat fackami, fyzické násilí přeci do zdravé společnosti nepatří. Dost často se snažíme se vymezit i jemnějšími způsoby než rázným „ne“, protože druhému nechceme drsným odmítnutím ublížit. Je proto důležité sledovat reakce druhých a už z nich vyčíst, zda se jim, co děláme, líbí nebo ne. Případně s tím přestat ještě dřív, než se ohradí. Ne každý je totiž asertivního vymezení se schopen, a i to je naprosto v pořádku. Tohle platí jak při seznamování v baru, tak v intimních vztazích.

Sama vnímám násilí jako velmi živé téma. Až s Konsentem a tématem souhlasu jsem si uvědomila, kolik drobného násilí pácháme, jen proto, že „můžeme“. Proto, že si někdo dost jasně nevymezí své hranice a my se rozhodneme to ignorovat, protože je to pro nás pohodlnější. Přemýšlet o souhlasu totiž nepatří jen do sexuálních vztahů.

T: Sexuální násilí převládá v dlouhodobých vztazích, mezi přáteli a známými oproti sdílené představě „náhodného násilníka v parku“. Dokážeš říct, zda izolace v domácím prostředí během korona krize způsobila nárůst výskytu domácího násilí?

Podle některých center primární pomoci se na ně lidé obracejí až o 40 % častěji, jinde mluví i o vyšších číslech. Je to proto, že lidé žijící s násilníky najednou tráví v uzavřených prostorech mnohem více času a není kam odejít. Zároveň se v dlouhodobé izolaci můžou projevit násilné sklony i u těch, kteří násilní nebývali. Na to ale data nemáme, to jsem zpozorovala ve svém okolí. Izolace, nejistota, strach o budoucnost dopadá na všechny a může být spouštěčem pro různé démony.

T: Obtěžování – zažívá ho snad každá dívka od útlého věku. Hvízdání na ulici, poplácávání po zadku, nevyžádané komentáře o ženském těle. Máš nějaké doporučení, jak těmto jevům čelit, případně je ve zdraví přežít?

Abych řekla pravdu, i když vedu Konsent a tematikou se zabývám, stejně recept nemám. Občas si jdu po ulici a je mi na světě dobře a najednou mě poznámka cizího člověka totálně srazí do kolen a chce se mi brečet a chci někam zmizet. Jindy naopak dokážu ztropit scénu, ohradit se. Snažím se řídit tím, že ulice / dopravní prostředky / bary a kluby jsou i mým prostorem a já nemám být ta, která vyklízí pole, když je jí nepříjemně, stáhnout se má ten, kdo mě obtěžuje. Ne vždycky ale na to má člověk kuráž, ne vždycky pak chce čelit následkům, ne vždycky je to bezpečné.

T: Váš projekt se věnuje i edukaci potenciálních pachatelů, nejenom obětí. Proč?

Myslíme si, že pod vrstvou stovek let stereotypů o rolích mužů a žen a jejich sexualitě je občas pro obyčejného člověka obtížné rozeznat, že to, co dělá, může druhému ubližovat. Klasické mýty o tom, že ženy sex nechtějí a muži je k tomu musí stejně vždycky přemlouvat, anebo se ženy stydí zájem o sex přiznat, pak vedou mnohé muže k tomu, že si myslí, že naléhat je OK. Když ale tyhle stereotypy uvedeme na pravou míru, spoustě lidí dojde, že někoho přemlouvat k sexu může u druhého vyvolat diskomfort a není normální mít sex s někým, kdo s vámi sex mít nechce.

T: Obětí znásilnění nebývají jen ženy, ale i muži. Jak se vám daří spolupráce s mužskými obětmi? Je v něčem jiná v porovnání se ženami?

Naše Kristýnka vede svépomocnou skupinu pro ženy, které byly nebo jsou oběťmi sexuálního násilí, nejsou ale naše primární cílová skupina. Přesto dostáváme spoustu ohlasů od žen a dívek, které si něčím podobným prošly, že naše práce jim pomáhá se s tím vyrovnat. Mnoho mužů se na nás ale neobrací. Podle statistik je ve většině případů sexuálního násilí na mužích pachatelem jiný muž a kolem mužského znásilnění panuje ještě více tabu a ticha než u žen. Jeden můj kamarád vyprávěl „vtipnou“ historku, jak se s ním jiná naše známá snažila mít opakovaně sex, zatímco spal. Bylo z něj cítit, že neví, jak se se situací vypořádat, ale za žádnou cenu si nechtěl přiznat, že co se tu noc stalo, byl pokus o znásilnění.

ČELIT HEJTŮM A ZAPLATIT KANCELÁŘ.

T: Tvá kolegyně Johanna se stala terčem útoku Alexandry Udženije, zastupitelky městské části Praha 2 za ODS. Osočila ji na svém profilu z toho, že budete v rámci svých aktivit „šmírovat lidi v baru nebo na diskotéce a hlídat je, jestli spolu správně flirtují“. Jak takové útoky odrážíte a uráží vás to vůbec ještě?

Útoky na obsahy naší práce jsou frustrující pořád, jsme na ně ale připravení a umíme na ně reagovat. Navíc přinášejí pozornost k našim tématům a vyvolávají veřejnou debatu, nevnímáme je proto zas tak negativně. Říkáme si, že když nikdo nehejtuje naši práci, děláme asi něco špatně, nejsme dost hlasití, nejsme relevantní. Snažíme se šlapat na kuří oka a konfrontovat zažité stereotypy a víme, že změna ve společnosti je náročný proces. Stejně často ale čelíme osobním útokům a ty jsou nepříjemnější. Když s vámi někde vyjde rozhovor a komentáře pod ním říkají, že jste stejně moc hnusná na to, aby vás někdo znásilnil, s tím se těžko vyrovnává. Nebo s čistou agresí a výhružkami se nežije moc snadno.

T: Útočil i na tebe někdo? V jakých případech tě to nejvíce překvapilo?

Útoky jsou většinou na sociálních sítích, i když mě dost vykolejilo, když si po naší první kampani někdo našel mé telefonní číslo a psal mi zprávy, že mi ukáže, co je znásilnění. Nejhorší ale bylo, když moje máma sdílela nějaké video, ve kterém jsme s Joh mluvily a její známí to komentovali. Že bych si měla zasouložit a pak by mě ten feminismus přešel a tak. Myslím, že si neuvědomili, že jsem její dcera, ale i tak. Potom se těžko vyrovnávám s tím, když na mě někdo použije klasické sexistické komenty - v debatě o sexuálním násilí se rozohním a protistrana mě utne s tím, jestli nemám před menstruací.

T: Máš zkušenosti s programy prevence sexuálního násilí v zahraničí? Jak je v zahraničí toto téma přijímané v porovnání s Českou republikou?

Žiju napůl v Ammánu a s tamější situací Českou republiku srovnávat nechci. Tam je obroda ženských práv a debata kolem sexuálního násilí teprve v plenkách a na Česko mám daleko vyšší nároky. Mám ale zkušenosti i ze západní Evropy, kde je debata mnohem více normalizovaná a spousta stereotypů, se kterými u nás stále bojujeme, je tam už mimo mísu. Náš Respekt je sexy je odrazem Britské Good Night Out, v Berlíně mají v každém baru člověka, na kterého se lze v případě nepříjemností obrátit a nikdo se vám nebude posmívat nebo vaši zkušenost zlehčovat.

T: Přestože je o vás dost slyšet - v roce 2019 např. kolegyně Johanna získala evropskou cenu Women of Europe Awards vyhlášenou bruselským muzeem BELvue, pravidelně vystupujete v médiích, jste aktivní na sociálních sítích – tak ve spolku pořád bojujete s financemi. Čím si to vysvětluješ a jak teď vlastně Konsent finančně funguje?

Konsent jsme zakládaly a vložily do něj roky dobrovolné práce. Až nedávno jsme začali psát granty a financovaní jsme převážně z nich. Dlouhodobě nás podporuje třeba US Embassy in Prague, na projekt metodik pro vyučující jsme dostali grant od Active Citizen Fund, dostali jsme grant na vývoj workshopů pro rodiče o kybernásilí od Avast Foundation a další. Granty ale nepokryjí veškeré naše náklady, čas od času sháníme peníze ve veřejných sbírkách - jako teď na HitHitu právě jako kofinanc k vývoji metodik. Máme pár pravidelných osobních dárců, čehož si moc vážíme. Nemáme ale žádného majoritního donora z řad firem. Témata sexuálního násilí stále nejsou brána vážně, metoo se česká společnost převážně vysmála a CSR na prevenci znásilnění zatím nikdo stavět nechce.

CO BUDE DÁL.

T: Přinesly aktivity spolku Konsent nějaké nové výzvy? Na co jsi nejvíc pyšná?

Od začátku práci v Konsentu děláme proto, že nás baví a realizujeme se díky ní. Jako filmařka mám radost, že můžu v rámci kampaní točit videa. A protože věčně nemáme peníze, musela jsem se naučit spoustu věcí dělat sama. Třeba vytvořit a spravovat webové stránky, spravovat nám počítače, psát granty, finance. Jak se nám rozrůstá tým, musela jsem se postavit do role vedoucí týmu, to je asi největší výzva, se kterou se stále ještě potýkám. Být manažerkou vůbec není jednoduché, zvlášť když se snažíme organizaci vést demokraticky a na základě feministických principů.

T: Čemu by ses chtěla věnovat v budoucnu? Máš nějakou dlouhodobou vizi ve své práci?

Považuji se v první řadě za řemeslnici, krom Konsentu tetuji, kreslím, dělám grafiky a instalace, používám své ruce a oči. Je skvělé, že v Konsentu tohle všechno můžu uplatnit a moje práce má přesah. S Konsentem zůstanu, dokud to půjde a dokud nebude fungovat i beze mne, napořád se tam ale nevidím. Potom se uvidí, aktivit mám spoustu. :)

T: Co ráda děláš, když nepracuješ?

Udělala jsem si ze všech svých koníčků zaměstnání. Ale vůbec mi to nevadí, když tetuju, teším se, až zas budu točit s Konsentem, když točím, těším se, až budu kreslit. Odpočinu si tím, že dělám chvilku něco jiného. Taky ráda nedělám nic, jenom koukám na věci a nechám je v sobě rezonovat.

T: A na co se zrovna nejvíc těšíš?

Až zase pojedu do Jordánska, dost se mi stýská po mém druhém životě. A těším se, že vybereme na HitHitu celou částku a nebudu muset být ve stresu z toho, že nemáme z čeho zaplatit své kolegy.

Poznámka redakce: V listopadu 2020 se jedna ze zakladatelek Konsentu, Johanna Nejedlová, zařadila mezi 50 nejvýznamnějších feministek světa. Americký server Bitch media Johannu zařadil do svého žebříčku 2020 Bitch 50. „V žebříčku zveřejněném ve středu, na Mezinárodní den proti násilí na ženách, se umístil i třeba zesnulý herec Chadwick Boseman nebo raperka Megan Thee Stallion.“

(zdroj: https://forbes.cz/the-baddest-bitch-johanna-nejedlova-se-zaradila-mezi-5-nejvyznamnejsich-feministek/)

Miroslava Fůrová

Házel jsi

Slova jako kameny
Za útočná slova nářku
Za do sebe zahleděná slova
Za slova jako dýky
Nakonec za téměř všechna slova

Pocity zrady
Ventilované jako obviňování
Oplácels kameny nesouhlasu
Pocity neporozumění
Obalené do sebelítosti
Oplácels kameny opovržení
Pocity bolesti
Útočné, ostré a bodavé
Oplácels kameny nesnášenlivosti
A po pocitech hořkosti
Pouštíš kameny z rukou
Konečně chápeš

kresba: Mirit Ben-Nun

Tereza Saxlová

O závojích

V tajemných závojích
holé reality
mi moře smývalo
krev ze rtů.
Tam tyčila ses ty -
můj morový sloup

Jáma se, jáma se
otevřela zaživa
Brouky vyvrhla, trámy vyvrhla,
tam, kde ležel těžký sníh

Při pohledu dovnitř
zas pohled na závoj.
Země je rozbita mrazem.
Vzklíčení trhá tvář.

Chytli mě

Je zima.
Kostižerové v mozku
chroustají
staré krápníky.

Jsem u vytržení.
Ze stavebnice rozvalin
jsem postavila
odlehlý chrám.

Ulehnu do něj
s dřevěným mečem
a vtisknu se
do náhrobku.
Moje duše
nepozná
rozdíl.

Je zima.
Už dlouho se do lesa nosí
zetlelé dříví.

Hlas vzpomínky

Vzpomínky jsou klamem
v moři životních zádrhelů
Život je klamem,
když znehybněn,
člověk sám sebe loví
Kde je mrav?
Mrav - čarokrásné dveře
do klece z neuronů

Jenom se snažím
prosmýknout životem
a zůstat nedotčená
nepoškozená
čistá jako
nikdy nenošené šaty
Staré šaty

Tomáš Vaněk

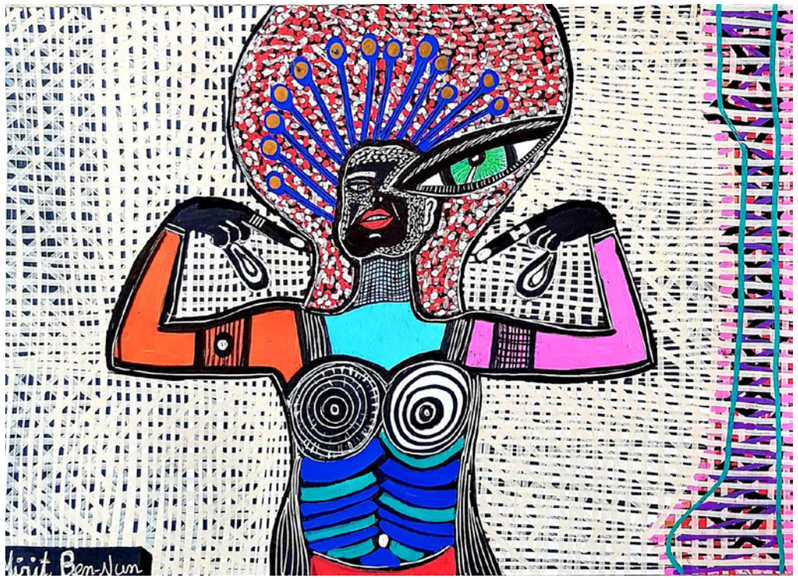

kresba: Mirit Ben-Nun

Pak se zase probudím. Nevím, jestli si to mám zazlívat. Chtěl bych spíš spát. Věčně, mělce a měkoučce. Vybavuju si fotku dvou irských lodníků od fotografa Koudelky. Byl tam ještě jejich otec. A každý z těchto dvou asi 40 letých lodníků by si zasloužil dívku lepší než já, pověsil by si ji nad postel a pak ji čas od času spouštěl, aby spolu něco zažívali, aby měli sex nebo děťátko nebo aby ji do krve zmlátil a postavil k plotně, nebo aby ji poslal pro chleba a pro vejce, nebo aby ji ostříhal dohola a vydával za mnišku svého osobního kultu. Ale přitom jsem to byl já, kdo měl odjakživa všechny tyhle možnosti a taky jich do sytosti využíval, jako když jsem Marcelu zavřel při prohlídce Terezína do jedné z kobek a od té doby jsme se nemohli dočkat, půl milionu životů, než se na sebe vrhneme. Abychom si rozuměli, byl jsem vždy nejmorálnější bytostí, kterou jsem poznal, nikdy jsem nešoustal opilou holku, aspoň ne poprvé, a po každé jsem se po sexu ptal, jestli všechna má gesta byla přijata s povděkem a s pochopením. Nikdy jsem ženu nezmlátil, na rozdíl od lodníka, a nikdy by mě to ani nenapadlo. Přesto to ve mně nějak bylo, když jsem vyprávěl Aleně své milostné fantazie, musel jsem se stydět.

Pokud bych dovedl stát rovně, vím, že by mě milovala leckterá děvčata. Možná i ta, o níž se nyní pokusím mlčet. Myslím přirozeně svou slečnu psycholožku. Ale kdysi jsem stál rovně a to jsem si mohl troufnout i na Jolantu nebo Rozárku, mohl jsem si je vodit na pokoj a nechat je se svlékat, ale nemohl jsem s nimi spát, protože byly cizí a opilé. Já vždycky potřeboval holku znát, sex bez známosti není totiž moje hobby.

(úryvek z novely Sukničkář)

Pavel Oulík

kresba: Mirit Ben-Nun

Roboti

Když se narodíš ve světě plném robotů, něco to s tebou udělá. Koukáš na svět a ten ti celý patří, protože roboti nemají žádná práva. Když sejdeš po schodech ze tvého bytu, zakopneš o robotického bezdomovce. Ještě jednou ho pořádně nakopneš, protože můžeš. Také z toho důvodu, že se nebude bránit. Roboti už jsou holt takoví.

- - -

Když vycházíš z metra, sáhneš hezké holce na zadek, ale skoro nic to s tebou neudělá. Roboti tě nevzrušují. Holka něco řekne, ale ty ji ani neslyšíš. Už jsi na cestě dál a víš, že tam nepotkáš nic jiného než další roboty.

- - -

Procházíš okolo hospody, před níž stojí hlouček štamgastů. Jednomu z nich vezmeš pivo a pořádně se napiješ, pak zbytek vyleješ na jeho hlavu. Křičí na tebe, ale víc toho ze sebe nedostane. Na křik jsi zvyklý, ten s tebou nepohne. A stejně už jsi znovu na cestě.

- - -

V klubu tancuješ, jako by tam nebyl nikdo jiný. A ono tomu tak je – člověk tu jsi jediný. Vyhlídneš si jednu krásku a následuješ ji na záchodky. Vrazíš do dveří, do nichž vešla, a za sebou je zamkneš. Kráska na tebe řve, ale ty jí zavřeš ústa svou rukou a druhou si sundáš kalhoty. Už se těšíš na to, co bude následovat.

- - -

Roboti tě pronásledují celý den i noc, ale ty jsi na ně zvyklý. Žiješ v jejich světě a děláš vše, co tě jen napadne. Když před tebou jednoho dne zastaví policejní auto a z něj vystoupí dva roboti v policejních barvách, nic to s tebou neudělá. Dají ti na ruce želízka a vezmou tě k nim na stanici. Nereagují na tvůj křik.

Tereza Lehečka

Tahle zima

víčka se mu pomalu otevírají a zavírají
z pohledu patrné
že pil

suneme se mezi regály
kupuju hanácký salát
on čínské polévky

kolik je takových nad našimi hlavami
o patro výš
sharewood

—

mám teplé boty a pletené ponožky
pro tuto zimu
nezbytná výstroj

kolika lidem
asi chybí?

—

magistrát přišel s vyhláškou
všechny nocléhárny jsou do odvolání zdarma

kdyby ne
nacházeli bychom v ulicích
zmrzlé mrtvoly

někomu by se
možná ulevilo

—

suneš se ve sněhulích
velká černá tělnatá hrouda

když tě vidím odcházet hledat místo
kde složíš hlavu

říkám si
kde se asi stala chyba

—

koupila jsem velké pytle a házela do nich tvůj nakupený bordel
papírky spoďáry helma váza talířky zbytky léků plechovky od piva
v tom chaosu
najdeme dvě krabice s vánoční a velikonoční výzdobou

to jediné co tě drží po kupě
jsou dva svátky
které stejně neslavíš

—

u metra telefonuješ s tím člověkem kterého jsem neviděla ale poznala jsem
pach jeho moči zaschlé na béžovém linoleu

vybydlený byt
plný tvých tajemných stop

Tereza Saxlová

Sen o těle

Kloužeš mi z rukou. Zaplétám se do tebe a ztrácím se v tobě jako v bludišti. Procházím tvým mozkem, mezi tvými tajnými i vyslovenými myšlenkami a trochu se otřásám; přesto čtu ve tvé hlavě fascinovaně jako ve zlaté knize. Jsi můj guru a kněžka mého dne i noci. Záříš a spaluješ. Mé tělo hoří. Plameny sahají až za hranice mého světa. Svíjím se před tebou jako pochroumaný had, tancuju jako olysalý panák, zlehka se dotýkám trávy. Někdy se schovávám ve tvém břiše a vydávám bolestné skřeky, ty ale nic neslyšíš.

Trhnu tvojí rukou, jako bych ji chtěla urvat. Mé oči jsou přitom chladné jako hvězdy. Kam jsi mě zanesla? Do opuštěných říší, kde jsem vláčena cestou necestou, přivázaná k ocasu pekelnických koní. Někdy slyším tvůj smích, někdy se jen bořím do prázdna. Počet byl vydán. Ani ve snu nelze porazit Stín. Na tváři v zrcadle se mihl úšklebek. Kdybych dokázala nalézt svoji celistvost, umožnilo by mi to vstát. Nejsem Ďábel, neboť Ďáblu jsou lidé nade vše.

Tvoje ruka, která se letmo a záměrně dotkla mé. Tvé tělo. Zakázané ovoce. Nebylo možno najít míru v nestoudnosti. Není možné najít míru ve vzteku zhrzeného. Kdybych se před tebou zjevila jako Nemesis, snad by ses na mě dívala konejšivě. Empatie pochází z dílny nuzáků - kdo řádně netrpěl, není schopen zahlédnout utrpení druhého. Co bylo mé, kradlas za bílého dne, a vzápětí to odhodila. To, co zbylo, se stavělo v jeden ocelový blok, který svírá srdce násilníka. Sním těžké sny o pomstě a krvi. Je zoufalému třeba se kát?

Beru tě za ruku. Naše těla se vznášejí nad vodami. Změna v přízraky prospívá záměrům. Chvíle vykoupení nemá žádnou rozlehlost; scvrkle se noří z mlhy.

kresba: Mirit Ben-Nun

Andrea Vatulíková

MYSLELA JSEM SI ŽE NEJSEM MASOCHISTKA

Krutost neulpívání máš na rtech,
Kterými líbáš.
Martina Dobrovolná

Poznáváš mě?
Ne.
Stejně dostala co chtěla
a dopadlo to dle jejího
klasickýho scénáře

Na výser práci a na kurvení
musíš mít žaludek

Proč mi naskakuje
po třetím pivu
kurevský úsměv
když na to stejně nemám

Ty máš kérku?

Něco na ní najdi
A zároveň zůstaň věrná
svýmu standardu

Ach laciný efekty
to je moje
A po dlouhé době znovupochopit
co je to *prožitek okamžiku*

Vlastně jsem k ní od začátku
přistupovala s despektem
zprznila mě a mně se to líbilo
Myslela jsem si že nejsem masochistka

* * *

Vlastně já ji takovou chci:
mrtvou a bez duše
svou hrdinku laciných románků
s hlubokým významem ve vztahu k minulosti
k dotváření mýho osobního příběhu

který ještě neskončil

NARCISCINA ZPOVĚĎ

Vím že mám hezký rty
a dobré vyjadřování
Znám své přednosti
a sleduji své systematické ničení
jak svěřuje Kafka svému deníku
Pyšná sebedestrukce
italských hereček
které umí jenom trápit

Melancholická nedostupnost
milostného naplnění
Ač v nemilosti se sebou
Já vždycky budu milovat nejvíc sebe
A *tu* nikdy nepřestanu hledat –

KDE NAVÁZAT PO ŠESTI LETECH?

Vlastně co říká
už všechno dávno vím
Věděla jsem
znala ji

Nic nového žádný posun
Není co milovat
Obdiv ke všem filmovým obsesím
se proměnil spíše v lítost

Nehledám zoufale někoho ke sdílení
Už
neobdivuji mrchy

(Lepila to slovíčkařením
odhadni míru plytkosti
Hédonismus jako alibismus?
vlastně jsem tě nestačila poznat)

Nesklouzla jsem zpátky…
do misky na sójovou omáčku s odrazem tvého úsměvu
Se zacpanými ústy
tvého sushi
nepřestávám kázat o morálce a fascinaci dobrem
Nikdy / nikomu / nic / nevnucuj
Vystřízlivělá dopíjím s ní šesté pivo

Taxíkem mi zastaví u továrny
hm

Stanislav Vašina

málem mě zabila
jedna
divoká žena
druhá na dálku
na mokré podlaze.
třetí nožem, pátá sekyrou,
šestá v posteli,
čtvrtá na schodech.
měj se
uvidíme se zas
v příštím filmu
měj se.

kresba: Mirit Ben-Nun

Postpravdy

HOAXY
NÁSILÍ

Z DOMOVA

Zhrzený syfilitik ubodal svou partnerku příborovou vidličkou.

Atentát na senátora Vystrčila si neobjednali Číňané, tvrdí Tvrdík.

Zapůjčená sněhová děla pomohou Praze rozehnat protesty i oslavy.

Důchodce Jaromír N. útočil s pomocí psa na kolemjdoucí v Pelhřimově.

Prezident Zeman stůně, už dva měsíce nepoužil sprosté slovo.

Cenzura a autocenzura jsou znakem kultivovanosti, míní feministka Pešáková

ZE SVĚTA

Nenechte losy olizovat auta, vyzývají kanadské úřady.

Lotyšští zločinci unesli krůtu ze Zoo a popíjeli s ní vodku na pláži.

Koronavirus mutuje a zničil celou zpívající rodinu.

Za selfie s mrtvým Maradonou dostal hrobník doživotní trest.

Potvrzeno: Navalného otrávili Rusové, dali mu novičok do trenek.

Dalajláma vysílá tým tibetských odbojářů do Arménie, pomohou uhájit Karabach?

HOAXY
SOCIAL DISTANCING

Boxerská utkání s dodržením bezpečné vzdálenosti?

I když se za podmínky dodržení povinného testování a dalších bezpečnostních opatření mohou už skoro všude ve světě konat sportovní utkání všeho druhu, někteří sportovci se tváří v tvář koronaviru bojí o svoje zdraví. Především jde o kontaktní a bojové sporty, mezi něž se řadí i box. Právě Mezinárodní boxerská federace přišla s návrhem, jak zajistit i u těchto sportů větší bezpečnost: mělo by jít o zavedení nového dočasného pravidla, podle něhož by se k sobě boxeři v ringu nesměli přiblížit na víc než dva metry.

Prezident federace Umar Kremlov k tomu uvedl: „Je to jednoduché pravidlo, na které se všude klade důraz v podstatě už od začátku pandemie. My jsme přesvědčeni o tom, že není důvod, proč by se nemělo aplikovat i ve sportu."

Kritici návrhu poukazují na to, že boxeři v ringu na své protivníky vůbec nebudou moci dosáhnout. K boxerům s vůbec největším dosahem patří v současné době například profesionálové Tyson Fury (dosah 215,9 cm) nebo Deontay Wilder (210,8 cm). Průměrný dosah se ale i v nejvyšších váhových kategoriích pohybuje těsně pod stanovenou hranicí dvou metrů. Dosah se přitom měří od špiček prstů jedné ruky k druhé – zahrnuje tak délku obou paží a rukou, ale i šířku trupu a ramen. I u boxerů s nadprůměrným dosahem to přirozeně vede k otázce, zda možnost reálného úderu skutečně úplně nemizí.

„V situaci, kdy bude velmi obtížné nebo dokonce nemožné soupeře zasáhnout, se podoba celého sportu radikálně promění," připouští Kremlov. „Zároveň jsme ale přesvědčeni, že zdraví sportovců a sportovkyň je na prvním místě."

Bývalý šampion v těžké váze Lennox Lewis (s dosahem 213 cm) se na svém Twitteru k návrhu vyjádřil takto: „Popularita boxu celosvětově klesá mimo jiné na úkor smíšených bojových umění. Možná i zásadní změna pravidel může rohování dodat na atraktivitě." Jiný názor má několikanásobná šampionka v několika váhových kategoriích Claressa Shields (s dosahem 173 cm): „Je to návrh, který staví do popředí muže zápasící v nejvyšších váhových kategoriích. Ti jsou přitom neustále zvýhodňováni i bez toho."

Automaticky se přitom počítá s variantou, že se dvoumetrová vzdálenost bude udržovat mezi hlavami zápasících. Pokud by byla interpretace přísnější a bylo by tak například nepřijatelné, aby se na víc než dvoumetrovou vzdálenost přiblížila k hlavě jednoho boxera ruka druhého, byla by změna ještě mnohem výraznější.

Už se také začínají vést diskuze, zda nové pravidlo, se kterým se zatím experimentuje v amatérském boxu celosvětově zastřešovaném Mezinárodní boxerskou federací, pronikne i do boxu profesionálního. „Nejvíc záleží na tom, jak se bude vyvíjet pandemie," okomentoval to pro náš časopis předseda jednoho ze čtyř nejdůležitějších svazů profesionálního boxu World Boxing Organization Francisco Varcarcel. „Ani my samozřejmě nechceme ohrožovat zdraví sportovců. Z tohoto experimentu jsme ale přece jenom v mírných rozpacích."

Jan Škrob

HOAXY

Pavel Oulík

Mír v Karlově duši

Karel se bojí, že svým chováním někomu způsobí újmu. Když hraje fotbal, vyhýbá se míči, aby někoho nemohl nakopnout. A když se k míči dostane, rychle ho kopne někam dál. Nedává góly a nevyhrává souboje, ale také nikomu neškodí, a právě o to mu jde.

- - -

Když ho kumpáni pozvou na šipky, hází tupými šipkami, aby jimi někoho náhodou netrefil. Že se šipky nezabodnou do terče, je mu upřímně jedno. Ještě nikdy nevyhrál v šipkách, ale také jimi nikomu nikdy neublížil.

- - -

Karel nejezdí na kole, bruslích ani koloběžce – bojí se, že by do někoho vrazil a způsobil nehodu. Kdyby měl řidičský průkaz, nejspíš by ho hned roztrhal, aby ho někdo nehnal za volant.

- - -

Karel vidí násilí všude, kam se podívá. Tráví mnoho času přemýšlením o tom, jak se vyhnout třeba jen té nejmenší šanci, že by někomu přivedl újmu. Uvažuje o tom od rána do večera a málokdy má čas na něco jiného.

- - -

Kdyby o Karlovi někdo věděl, určitě by ho navrhl na Nobelovu cenu míru. Ale Karel se nemá za někoho, kdo by si podobnou cenu zasloužil. Je skromný. A tak se nejspíš nikdy nestane, že by Karel vyhrál jakoukoliv cenu.

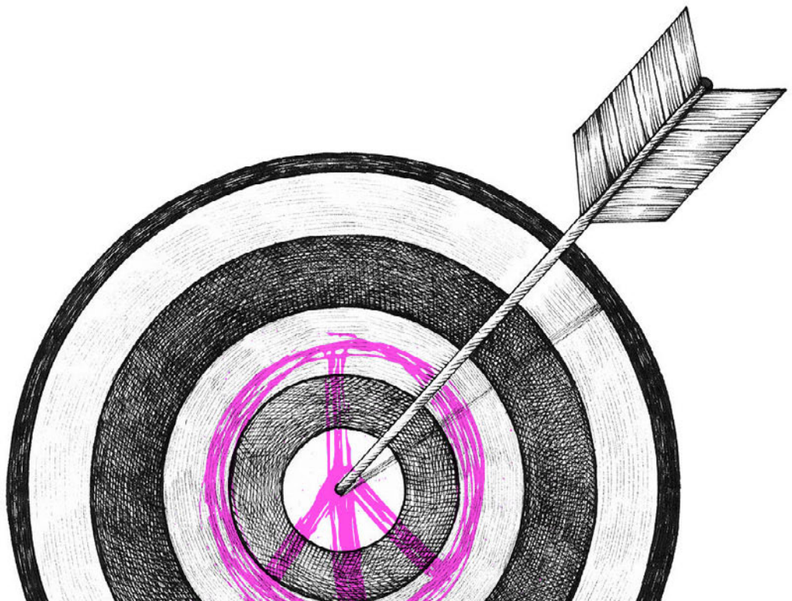

Kontext

SVAZEK KLÍČŮ K TVORBĚ MIRIT BEN-NUN

S Mirit Ben-Nun jsem udělal dva různé rozhovory, nakonec se ukázaly jako celkem nedostatečné k publikaci. Hledání klíčů k její tvorbě tedy pokračuje. Je to pop-art? Je to primitivismus? Je to velké umění modernistické mosaiky? A kdo za ním stojí? Slabá žena, která ze své vášně udělala svůj život a nestydí se za to? Nebo Don Quijote v sukni, který triumfuje svou osobitostí a nerozbitnou vírou v happy end osudu?

Nejprve jsme sepsali pár akademických otázek a odpovědí, později jsme se viděli přes videohovor a všechno bylo ještě trochu jinak. Mirit mi ukazuje kalíšek se žlutými fixami mnoha odstínů a popisuje svůj přístup k barvám: „Proč mám takovou svobodu v práci s barvou? Je to proto, že jim vlastně nerozumím. Totiž, rozumím barvám a umím je mixovat, ale nemám na to žádné pravidlo. Vezmu třeba žlutou a pak modrou a pak červenou a pak zelenou. Cítím se jako zvíře, když to dělám. Vůbec se nestarám o to, jestli k sobě pasují.“ Skutečně mám pocit, jako bych narazil na nějaké mytické zvíře, které snad kdysi bylo polapené naléhavostí požadavků světa, ale které ze své klece vystavělo chrám své duše, svého těla i nezlomného ducha. Ale nenechte se mást. Mirit není jen nějaký Minotaurus, kterému je potřeba useknout hlavu dřív, než vás uprostřed svého labyrintu požere. Je to také silný a uvážlivý člověk, který hledá cesty k sebevyjádření. Je si vědoma toho, že její přes dvacet let dlouhá pouť světem umění zatím nevydala tolik plodů, kolik by mohla. Ne snad ve kvalitě kreseb. Tady je sebejistá a ví, že i její starší díla mají mnoho co nabídnout. Rezervy ale vidí ve své schopnosti komunikovat své vize s lidmi, kteří nevystupují ze světa vlastních myšlenkových škatulek. Mirit chce být moderní a přijímaná, chce zanechat stopu ve světě, a proto se posunula blíže lidským příbytkům. Její díla zachycují různá fit centra, koupelny, kuchyně a ložnice. A v nich ženy, silné, tajemné a bojující.

Nejsem intelektuálka. Nechodila jsem do školy. Nezapadala jsem. Jsem svobodný duch, a vlastně svým způsobem zlá holka. Život mě vedl k tomu, že jsem dělala chyby, a na těch chybách jsem vyrostla. Nikdy jsem nebyla v interview tak otevřená. V minulosti jsem předstírala, že jsem bez chyb. Ale nyní mám dost svobody na to, abych řekla pravdu. Jsem královnou chyb, říká Mirit Ben-Nun, kterou už nebaví něco předstírat. Proč by také měla. Má kde žít a nemusí svá díla prodávat, aby měla na chleba. Živí ji peníze z pronájmu. Mimo jiné se zajímá o hudbu, i jako manažerka syna Talismana, který je velkou postavou izraelského hudebního průmyslu. Když jí jeden obchodník nabídl, aby mu výměnou za zprostředkování nějaké publicity prodala levně pár svých kreseb, rozhodně odmítla. „Jednou přišel do mého domu takový člověk. Chtěl vzít nějaké mé obrazy na internetovou aukci, ale pak řekl: ‚Protože je tam vezmu, tak budu chtít, abyste mi prodala čtyři své obrazy, každý za dvě stě dolarů.‘ Řekla jsem, že to nepůjde. Je to cena, za kterou berete manželku na večeři. Neprodám vám obraz za cenu večeře. Ani náhodou. Byl zklamaný. I to je život.“

Umění stále neztratilo pro Mirit přitažlivost jejího největšího hobby. Jak sama říká, je to zábava a v procesu tvorby cítí euforii. Její díla jsou bez názvu a bez data, opatřena pouze podpisem a často nakreslena na obě strany papíru. V posledních letech jsou modernější tím, že zobrazují každodenní skutečnost. Jsou srozumitelnější díky špetce realismu. Mirit se vydala blíže k lidem, a zatímco se ona od setkání s nimi může posunout dál do své budoucnosti, mohou zájemci o její umění naopak směřovat zpět do její minulosti, k jejím primitivistickým kořenům. A možná i k nějakým ranám osudu, které z ní nyní dělají umělkyni s feministickým podtextem. Když totiž bylo Mirit šest let, zemřel jí při autonehodě otec. Ve dvanácti letech se ubránila znásilnění jen díky tomu, že si svého otce vymyslela a přiřkla mu roli policisty mstitele. Nyní podporuje hnutí „me too“ a chce všem ženám dodat sebevědomí k tomu, aby si byly vědomy své vnitřní síly i navzdory možným slabostem, nebo lépe řečeno, právě s nimi.

„Pole umění je velmi komplexní. Přicházejí dny štěstí a euforické kreativity, dny radostných triumfů a úspěchů. A pak jsou tu dny depresí a nezdarů, dny osobních problémů. Je to něco jako kolotoč – a je těžší zůstat umělcem, než se toho vzdát – vždyť k čemu to je? Ale pro mě je umění smyslem života!“ Říká žena, která prodá tak jednu kresbu ročně, ale ve své svatyni jich má stovky. Na nikoho nečekají. Jsou bohatstvím její duše, která už nečeká na zachránce ani na pokořitele. Mirit už byla v tomto textu rytířem, princeznou i drakem, pokladem, Donem Quijotem i Minotaurem. Teď už jí zbývá jen být sama sebou...

MIRIT BEN-NUN: O MNĚ

Narodila jsem se 8. srpna 1966 v izraelské Beerševě jako Mirit Altschuler.
Když mi bylo šest let, můj otec zemřel při dopravní nehodě. Zůstaly jsme samy, tři ženy -- máma, sestra a já.
Dnes jsem hrdá matka tří dospělých dětí a babička tří vnoučat. Prosadila jsem se jako nezávislá podnikatelka, ale přesto jsem se dlouho cítila vnitřně nenaplněná a nespokojená. Neustále jsem držela v ruce pero nebo tužku a něco si kreslila. Když jsem se začala kresbě věnovat víc, vypracovala jsem si i vlastní techniky.

Jako nezávislá osobnost a podnikatelka v mužském světě jsem jasně viděla nerovnost mezi pohlavími a usilovala o rovnost. Rovnost mezi muži a ženami, krásou a ošklivostí, rovnost pohlaví, protože nás spojují lidské geny. Z osobní zkušenosti vyplynula potřeba postavit do středu mého díla jako hlavní motiv ženu. Ženy rozdělené na části a pokřivené obličeje vyjadřují přijetí odlišnosti a neúplnosti; křehkost lásky, její proudění mezi pohlavími, ženskou sílu po mém boku. Barevné, imaginativní, smyslné obrazy se v mých dílech proplétají, setkávají, splývají a rozdělují. Kromě samotného sdělení a témat je pro mě tvorba úlevou a lékem pro duši; mou trpící duši, která je přesto otevřená životu.

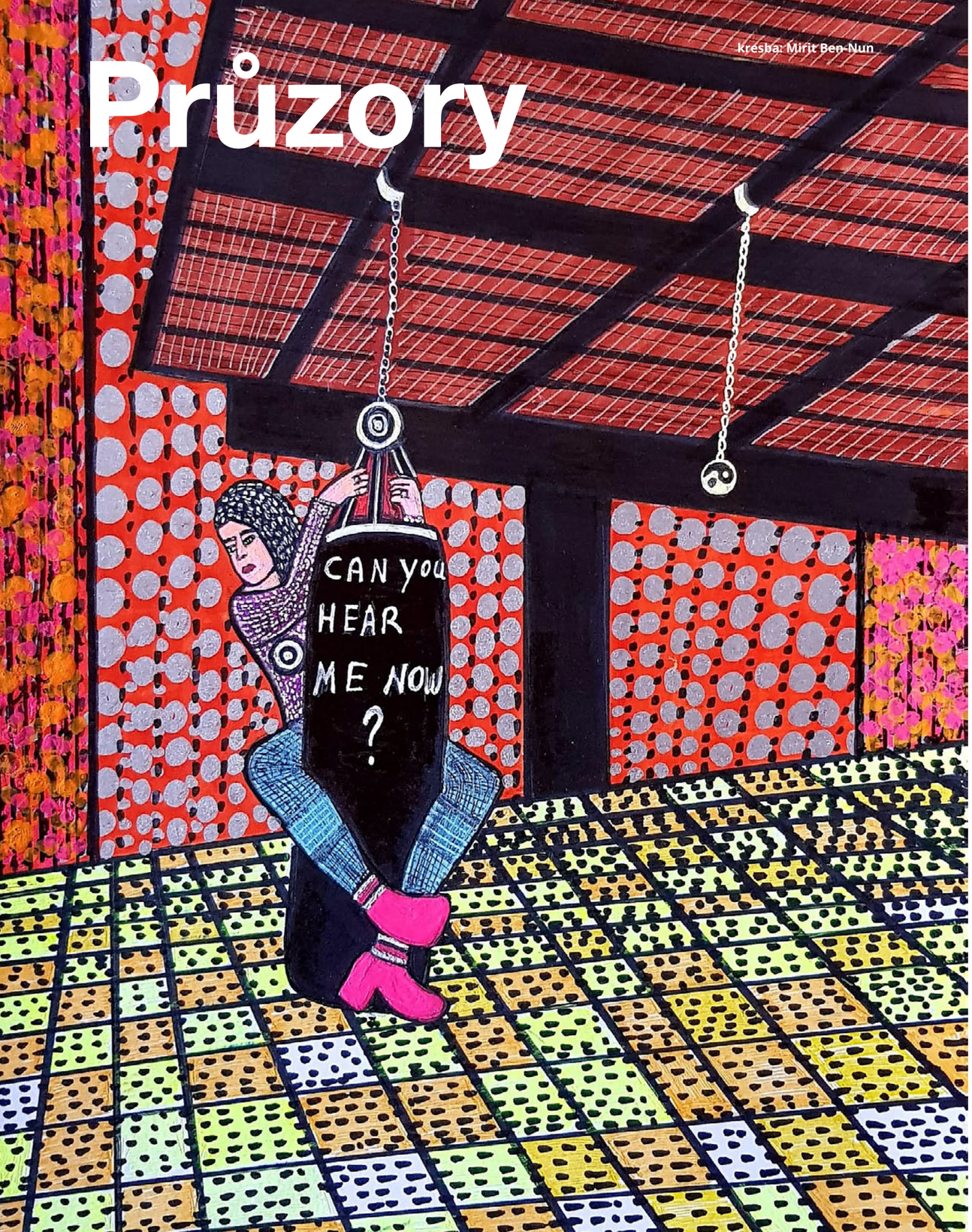

kresba: Mirit Ben-Nun

Průzory

„Kdo po tobě kamenem, ty po něm chlebem.“

Kateřina Málková

Když jsem v dětství slyšela toto přísloví, nebo snad citát z Bible, připadala mi situace člověka, který se brání chlebem proti kameni, značně nespravedlivá a příčilo se mé mysli a mým způsobům takto reagovat.

„Snad leda, že by ten chleba byl tvrdý jako kámen,“ usuzovali jsme se sourozenci, kteří tu hlášku také slyšeli a také nechápali její moudrost. Stačilo ale, že jsme si ji zapamatovali, protože zhruba v sedmnácti letech nám začala všechna ta přísloví postupně docházet. Nejspíš tenkrát mi nějak docvaklo, že se nejedná o skutečný kámen, protože házení kamenem, to pro člověka není ani každodenní chléb, a tak jsem určitě přemýšlela, co se tím kamenem vlastně míní přeneseně. Už nedokážu přesně určit svůj věk, kdy se mi do toho kamene promítly všechny ty situace, které mi uštědřovali spolužáci, kamarádi, rodiče, sourozenci i partneři, a kdy jsem plně pochopila, že jde o to, jestli na mě někdo řve, případně je na mě nějak jinak zlý. Aby šlo o skutečnou moudrost, předpokládalo se samozřejmě, že instinktivně volí člověk proti kameni kámen, aby mohlo platit, že ten chleba je vyšší level téhož.

S agresí vůči sobě jsem se setkala nespočetněkrát, mnohokrát jsem se musela hájit, bránit, vymezovat si hranice, tak jako všichni ostatní, a vůbec mi to nešlo. Někdo po mě něco chtěl, vůbec se mi do toho nechtělo, a přesto jsem to udělala a byla pak naštvaná. Trvalo mi docela dlouho pochopit, že je to ode mě medvědí služba, protože o můj vztek ten druhý stál ještě daleko míň než o odmítnutí, které navíc někdy mohlo být i darem. Je všeobecně známo, že děti si přejí mít jasně vymezené hranice, aby se mohly cítit v bezpečí, a to jim, myslím, zůstává i do dospělosti.

Nikdo se na mě nesměl naštvat, vztek byl absolutní tabu, „jak to mluvíš s matkou, jak to mluvíš s otcem“ se přeneslo do mě v podobě „jak to se mnou mluvíš, co si to ke mně dovoluješ.“ To samozřejmě nebylo ve skutečnosti to, co bych řekla, ale to, co jsem v hloubi duše cítila. „Tobě se nesmí nic říct,“ říkávali mi často rodiče, dříve, v dobách, kdy jsem byla tzv. vztahovačná. Protože jsem neuměla s kritikou vůbec zacházet a lámala jsem se při každém zvýšení hlasu. Trvalo mi hodně dlouho, než jsem druhým dovolila se na mě někdy naštvat; a byl skoro zázrak, když jsem poprvé v životě unesla vztek. Do té doby mi značně nefungovalo naštvat se zpátky. Dobrým příkladem jsou naše hádky s přítelem. Jsme oba dost temperamentní a vznětliví, takže jsme se z toho příboje léčili ještě týden. Ani nevím jak, ale jednou se mi při hádce nějak povedlo uvést v život dvě přísloví zároveň. „Kdo po tobě kamenem, ty po něm chlebem“ šlo ruku v ruce s „Moudřejší ustoupí“, ale zároveň byla obě přísloví tak dobře aplikována, že jsem si po jejich užití nepřipadala jako ten slabší, nebylo to sklopení hlavy, nic takového, bylo to spíš něco jako kouzlo nebo zalití ohně kýblem vody. Abych uvedla i přítelovu interpretaci, bylo to jako při hře pokeru, „kdy jeden dá all-in a druhý řekne ‚ty žetony si nech‘“. Hlavní roli v celé situaci hrála náhle se zrodivší schopnost nebrat si to osobně. To taky ale nebyl způsob, jak vyhovět okolí, které mi tu formulku omlacovalo léta o hlavu: „Proboha neber si to osobně!“ „A jak si to nemám brát osobně, když mluvíš přímo o mně?“ Spíš to bylo vědomí vlastní síly a velikosti, která poměrně umenšovala veškerá nactiutrhání.

Vždycky mi přišlo, že laskavý člověk se musí v hloubi duše cítit trochu nad ostatními, odtud ta velkorysost aristokratů a vůbec lidí, kteří mají dostatek. Být hodný z pozice síly je něco jiného než být hodný z pozice slabosti, jak už upozorňoval Nietzsche. Z toho nejenže vyplývá, že být hodný nemusí být žádná ostuda a ústupek, ale také to, že být silný nemusí nutně znamenat mít tlusté nohy a pošlapat všechno, co mi stojí v cestě. Zároveň mi přijde, že nemusí být člověk silný dopředu, aby mohl být hodný z pozice síly, tu sílu může probudit přímo v té situaci a ta se mu pak stane ziskem z příkoří, kterému byl vystaven. Laskavost je úniková cesta z herní místnosti, kde zrovna probíhá tuhý boj s příšerou. „Kdo po tobě kamenem, ty po něm chlebem“ je klíč k jejím tajným dveřím.

Tereza Saxlová

Násilím k nenásilí

„Násilí“. Také vás to slovo děsí? Anebo odpuzuje? Anebo ve vás vzbuzuje rozhořčení? Anebo snad fascinuje? Domníváte se, že v moderní demokratické společnosti existuje na samém okraji, vytlačeno pevnou rukou trestního práva? Odsuzujete ho, kdykoliv k tomu máte možnost, a příčí se vám i volání po výjimečných trestech pro jeho pachatele? Nebo máte dojem, že se vás to slovo vůbec netýká? Anebo patříte k těm vyznavačům nenásilí, kteří po večerech sáhnou po nepřeberné nabídce násilí filmového či propadají tzv. amorálním počítačovým hrám typu GTA? Anebo jste typ, který by ani mouše neublížil, a přesto připouští nezbytnost tzv. spravedlivých či obranných válek, či dokonce drží palce lidovým povstáním proti tyranům? Anebo si násilí prostě jenom ošklivíte a bez rozmyslu tuto nepřístojnost delegujete na armádu, policii, soudy či vězeňské dozorce, protože proti násilí bez trochy násilí bojovat prostě nelze? (leda snad kdybychom vládli nějakou mimořádnou magií). Nebo jste svým založením či náboženským přesvědčením skutečně hlubokým odpůrcem jakéhokoliv, tedy i psychického násilí?

Mám osobně dojem, že je nám příliš předkládáno, že problém násilí je nějak v civilizované společnosti vyřešen a ošetřen, k čemuž se přidružuje, že moderní psychologové pro změnu často odsouvají lidské zlo do oblasti psychopatologie (nechápu už dlouho, co je toho pohnutkou; žádná společnost si ještě nedovolila tvrdit, že zlo je duševní poruchou - spíše opravdové dobro se zdálo něčím mimořádným, co muselo být jinak vynuceno hrozbou strašlivých muk pekelných). Moderní západní společnost je skutečně zjemnělejší a oduševnělejší. Jsme ale jako celek lepšími a mravnějšími? I kdyby tomu tak bylo, není, jak říká Nietzsche, krutost jen minulým stádiem nás samotných? Netvoří násilí kořeny celé naší civilizace? Není jenom skrze násilí, anebo jeho možnost, neustále zachovávána? Nejsme potomci těch silnějších? Neformovalo násilí po staletí naši přirozenost? Nezjevují se i andělé s ohnivým mečem a Bůh s hrozící pěstí?

Každopádně, ať už je nám násilí jakkoliv cizí, ono se jen tak odbýt nenechá. Číhá na nás totiž ze všech koutů. Přirozeně, společensky a zákonně nepřijatelné fyzické násilí (k němuž jistá míra mužské průraznosti v sexuální oblasti ovšem nepatří, ta je pro většinu spíše normou) je nahrazováno tolerovaným násilím psychickým (pokud si ovšem fyzické násilí lidé nenechávají do skrytu svých domovů). Manipulace, nátlak, útlak, zastrašování, vydírání, bezohlednost, surovost, krutost, zneužívání moci či převahy, výsměch, ponižování, donucování, mocenské hry, urážky, podvody, znehodnocování, ústrky, všechny ty sladké ventily agrese jako křik a vybíjení vzteku na druhých, šikana, nebo i něčí vyložená psychická devastace, to všechno je něčím, s čím se denně setkáváme a mnohdy jsme dokonce pachateli. Lze se však vůbec bez takového násilí obejít? Lidské soužití je láska i boj a i láska je někdy bojem a boj zase formou největší intimity. I když můžeme být plni porozumění a lásky, neustále si nějak s druhými „lezeme do zelí“, děsíme se, překážíme si, zraňujeme se, čím jsme k sobě blíže, tím menší je možnost si vzájemně neublížit, společný prostor je ztěstnalý, nevolný, naše zájmy se kříží, sebeprosazení jednoho naráží na sebeprosazení druhého, všechno, co jeden dostane, je někomu odepřeno, lásku, po které toužíme, nám mnohdy uzme někdo jiný, naše přání jsou často splněna jenom za cenu bolesti jiných lidí, třeba i ve formě závisti, jsme-li někde vítězi, staneme se jimi na úkor spousty poražených. Nejen na trhu práce, ale všude mezi lidmi hoří konkurenční boj. Velký humanista Karl Jaspers, který se proslavil konceptem metafyzické viny, tvrdí, že nutnost boje a násilí, v krajním případě fyzického, jsou základní daností lidského života. Neboť všichni podle něj zákonitě bojují o „prostor k pobývání“. Pokud někdo na tuto danost rezignuje, jde vstříc sebezáhubě. Skutečně existují lidé, kteří považují samotnou svoji existenci za jistý druh násilí vůči ostatním a odmítají násilí do té míry, že nekladou druhým žádný odpor a neodmítnou žádný požadavek. Takový postoj se ale očividně rovná velkému násilí, které člověk páchá na sobě samém. Ježíšovská etika neodporování zlu, je-li brána doslova (má zvlášť „oblíbená“ pasáž z Kázání na hoře je ta s pláštěm a košilí), vede podle mého spíše než k životu po smrti ke smrti zaživa. A člověk ukřižovaný vysokými mravními nároky či oslabený přílišnou, nereflektovanou jemností a citlivostí zůstává povětšinou anonymním mučedníkem, kterého nikdo nesvětí.

Ještě dál než Jaspers jde známý novověký filosof a autor slavného spisu o etice, Spinoza. Snaha o sebezáchovu a sebeexpanzi patří podle něj k základní vlastnosti všeho, co existuje, a lidé přirozeně cítí příchylnost ke všemu, co tento pud podporuje, a odpor k tomu, co se mu protiví. Snad bychom udělali lépe, kdybychom o lidech uvažovali ve Spinozových jednoduchých kategoriích, a ne v šerosvitu idealizací a všech těch složitostí, kterými civilizující tah výchovy a vzdělání zaplétá myšlení do hromady slov s nejasným významem. Morálka je užitečnou věcí jak pro většinu lidí, tak pro život ve společenství, ale je nesnadné, či snad i nemožné, ji čistě rozumově založit. Žádný velký západní filosof s výjimkou čtenáře talmudu Levinase ji ostatně nezakládá nějak altruisticky a s ohledem na vztah k druhému, ale vždy s důrazem na osobní prospěch, takže je třeba říct, že se při snaze o založení etiky postupuje zcela neeticky a na veškerou etičnost se zhola rezignuje. Ostatně ani v křesťanství nejde primárně o druhého, ale o vlastní spásu.

Je i jiná, pro někoho zcela zjevná, pro někoho jakoby neviditelná forma násilí a boje, který má své velké vítěze i velké poražené. Mám na mysli útlak celospolečenský a celosvětový, dopadající na neprivilegované vrstvy a národy. K tomu je třeba přičíst, že svět velkého businessu (kterému, jak mnozí věří, vděčíme za svoji osobní prosperitu) je tvrdostí a násilím prostoupen, stejně jako svět velké politiky. Třebaže na Západě (ale poslední dobou už ani tam) je dravý boj o moc oděn do líbivosti, zuří všude jinde. Zastánci mravnosti a slušnosti nemají ani u nás na růžích ustláno a v boji o politickou moc se zdají jen žvaniví a bezzubí. Systémové násilí prostě vládne všude a těžko věřit tomu, že bychom ho jednou úplně odstranili a vpluli do nějaké formy celosvětové utopické komunity.

Když jsem řekla A, musím ale říct i B. Naše civilizace nevzešla jen z násilí, ale i z ducha spolupráce, následování, vzájemné pomoci, respektu, silného náboženského citu, schopnosti milovat a stejně tak i z jemné matérie velkých ideálů. Mírnost a síla osobnosti vedou mnohdy k lepším a trvalejším výsledkům než násilí, a hlavně si nevychovávají další a další nepřátele. A je-li měřítkem úspěšnosti správného vedení života duševní pohoda, je třeba říct, že vyznavačům násilí, i toho psychického, se nežije nijak lehčeji. (Vydělíme-li ovšem z toho zástupce bojových sportů, kde je třeba říct, že často právě trénovaní zápasníci používají násilí nejmírněji a třeba zakladatel aikido dokonce viděl ve svém bojovém umění prostředek k dosažení světového míru.) Násilníci a trýznitelé nemají často klid ze strachu z trestu či pomsty a vždy okolo sebe vytvářejí nehostinnou, otrávenou krajinu, v níž je zatěžko žít i jim samým. Někdo snad může mít pocit, že ho apel na nenásilí omezuje a zužuje mu horizont možného, ale spíše omezuje samo násilí, protože nehledá jiné řešení a nedovoluje rozkvést ničemu cennému a radostnému mezi násilníkem a obětí. Použijeme-li na druhého násilí či přinutíme-li ho k něčemu, nemůžeme jím být obdarováni a nevzejde z toho žádné bohatství. Neboť být obdarován je natrvalo větším dobrem než ukořistit. Kromě toho je násilník či tyran často zajatcem vlastních temných pudů a vášní a temnota ještě z nikoho neudělala šťastného člověka, neboť temnotu nelze vlastnit, ale lze jí jenom propadnout. Pokud bylo smyslem větší části této úvahy násilí „destigmatizovat“, tak hlavně kvůli tomu, abychom se slova „násilí“ neděsili, ale všímali si jeho podob všude kolem sebe - a samozřejmě, i v nás. Propracovaný vztah k násilí může podle mého pomoci snadněji násilí předejít, stejně jako může regulovat sebestravující agresivitu vzešlou z toho, že je člověk terčem příliš velkého násilí ze strany svého okolí.

Průzory

Kateřina Málková

HNĚV A JEHO SMYSL

Kultura hněvu

Zamyšlení nad knihou Vereny Kast Hněv a jeho smysl

Knihy Vereny Kast mě zaujaly z toho důvodu, že jejich autorka přiřazuje smysl emocím, kterých by se člověk nejraději zbavil, a také se o to často snaží jejich potlačováním. To zákonitě vede k tomu, že nabobtnají a jsou ještě nepříjemnější. Konkrétně u hněvu z toho má „užitek“ i okolí, protože ve chvíli, kdy se hněv snažíme zadržet pod pokličkou, jeho koncentrace roste, roste, roste a pak bouchne. Myslím, že je hodně lidí zvyklých takto se svým hněvem zacházet vzhledem k tomu, že nás nikdo nevedl k tomu, jak s tímto pocitem konstruktivně pracovat; jenom nám dávali najevo, že když jsme naštvaní, není jim to příjemné a měli bychom se „ovládat“. Verena Kast tuto situaci pojmenovává tak, že „nemáme žádnou kulturu hněvu“. Proto může být přečtení této knihy pro mnoho lidí důležité, protože kultura hněvu je právě to, čemu tato kniha může člověka dodatečně naučit.

Co napovídá sousloví „smysl hněvu“? Pravděpodobně to, že hněv má i nějaká pozitiva, jakkoli může být nepříjemný. Všimla jsem si často u sebe, že když se naštvu, daleko lépe se pak bráním ohrožení ze strany jiného člověka. V tu chvíli totiž povolí zábrany, které mě držely zpátky a nutily být na toho člověka hodná, a daleko snáz vyjádřím, že se mě jeho chování dotklo. Slovy Vereny Kast: „Hněv nás podněcuje k tomu, abychom jasně vytyčili mezilidské hranice, nebo přinejmenším k uvažování o mezích a hranicích. Má nás však také k tomu, abychom se vypořádali s narušením vlastní hodnoty.“

Co nás štve

Co nás vlastně štve? Kolikrát člověk ani neví, anebo se domnívá, že ho něco štve, a přitom ho štve něco úplně jiného. Jak by se dala vůbec shrnout do dvanácti bodů, které vám zde předkládám, všechna ta tematická rozmanitost toho, co nás v poslední době vytočilo? Asi tak podobně jako se liší konkrétní člověk od člověka obecného, tak se liší konkrétní téma vzteku od jeho obecného tématu. A pro mě osobně bylo příjemně zakotvující a zjednodušující, že těch obecných témat je jen několik. Kromě toho z toho vyplynulo, že i ty drobnosti a malichernosti, které mě občas vyvádějí z míry, mohou mít pod sebou i velmi hluboké podhoubí. Schválně jsem uzpůsobila témata, která Verena Kast v knize rozpracovává, do (snad) přehledné tabulky, ve které by se člověk mohl po způsobu diagnostických nástrojů rychle zorientovat, a tím pádem se zorientovat také ve svém hněvu. A to právě proto, že člověk kolikrát neví nejen co ho štve, ale proč ho to vlastně tolik štve.

1. Když nám někdo překračuje hranice, anebo když se snažíme své hranice rozšiřovat a narazíme na odpor. (Někdo dělá něco, co je nám nepříjemné, nebo děláme něco, co považuje za nepříjemné někdo jiný).
2. Útoky na pocit vlastní hodnoty. (Ať už otevřené: „Ty jsi ale debil“, nebo skryté).
3. Požadavky vnějšího světa, které člověku připadají neoprávněné – člověku připadá, že je využíván. (Když dáte žebrákovi dvacku a jemu se zdá, že je to málo).
4. Když nás lidé žádají o něco, co jim rozhodně nejsme ochotní dát. (Třeba i jen svůj čas).
5. Když se nám nedostane určité míry náklonnosti. (Ta baba v obchodě byla zase protivná).
6. Někdo uráží hodnoty, které jsou pro nás důležité. (Proč třeba křesťanům vadí rouhání).
7. Druzí se nechovají tak, jak bychom si přáli, aby se chovali. (Nedělají to, co by dělat „měli“).
8. Porušování pravidel, která se my snažíme dodržovat. (Nespravedlnost).
9. Frustrace z každodenního shonu. (Nenaplněné potřeby, dlouhotrvající vystavenost nepříjemným podnětům).
10. Když jsme vyrušeni z něčeho, co nás zajímá a naplňuje radostí.
11. Reakce na jakékoliv zklamání, poškození nebo ublížení.
12. Situace, které útočí na naše estetické cítění. (Paneláky v místě, kde měla být krásná vyhlídka).

Pokud nebyl výčet dostatečně zjednodušující, krátký a přehledný, shrnu to pro jistotu ještě jedním bodem: Hněv vzniká, když se váhy spravedlnosti, nebo domnělé spravedlnosti, vychýlí z rovnováhy, třeba prostě proto, že se nám zdá, že takhle přesně by to být nemělo.

Spravedlnost

Spravedlnost nám může připadat jako okřídlené slovo, ale přitom je to obyčejný, každodenní chléb. Cit pro spravedlnost je jedním z našich, jak se zdá, zařízení k udržování duševní rovnováhy, podobně jako rovnovážné zařízení v uchu udržuje rovnováhu tělesnou. „Ve svém vlastním životě si myslíváme, že víme naprosto přesně, co by bylo v dané situaci spravedlivé. Neumíme to sice dost dobře formulovat, ale máme jakýsi cit pro to, že je třeba situaci nějak vyvážit.“ Náš cit pro spravedlnost je nejspíš podobný citu pro pravdu a je to velmi individuální záležitost. Mohli bychom si myslet, že náš cit pro spravedlnost odráží nějaký obecný stav věcí, což asi také místy odráží, ale vesměs je rozdíl mezi jednotlivými spravedlnostmi jednotlivých lidí. „Cit pro spravedlnost je různý podle toho, jaký význam má já a jaký význam má ten druhý či ta druhá. Když někdo považuje sebe za velice významného a ostatní lidi jen za jakési nutné zlo, je v jeho systému zcela spravedlivé, jestliže dostává všechno a ostatní pokud možno vůbec nic. Ostatní to samozřejmě považují za zcela nespravedlivé.“

Když se zeptám, jestli by spravedlnost měla na světě panovat, většina lidí asi odpoví, že ano, v závislosti na tom, co pro ně spravedlnost znamená. Já jsem měla jistý čas spravedlnost v nelibosti, tvrdila jsem, že „spravedlnost má vyklované oči“. Byla to hlavně narážka na mnou vymyšlené takzvané „strážce pořádku“, což jsou individuální aktivisté šířící ve veřejném prostoru nepsaný zákon o tom, jak by se měl člověk na veřejnosti chovat. Také se to týkalo sjednávání spravedlnosti na podkladě závisti a přísného vyžadování „oka za oko“ a „zubu za zub“. Nicméně jsem pochopila, že spravedlnost nemusíme vnímat takto nepřátelsky, a že takto nepřátelsky ji bude vnímat nejspíše ten, na kom je právě zjednávána, případně pokud je zjednávána na někom z jeho blízkých. Když ji ale vnímáme jemněji, jako mechanismus rovnováhy ve vztazích, může napomoct naší orientaci ve vztahu i v těžších chvílích, jako jsou třeba hádky.

Zacházení se hněvem

Předpokládejme, že jsme právě naštvaní. Jak na to budeme reagovat? Jak jsme zvyklí na to reagovat? „Vzpomínáte si, kdy vás v poslední době něco rozhněvalo, „naštvalo“? Kdy ve vás někdo nebo něco probudilo zlost? Pokud ano, co jste s tím udělali? Potlačili jste hněv? Dělali jste, jako byste se vůbec nerozhněvali? Promluvili jste o konfliktu, který hněv nebo pocit urážky vyvolal? Naložili jste se svým hněvem tvůrčím způsobem? Nebo jste se ze vzteku museli řádně vyběhat? Udělali jste s ním vůbec něco? Nebo jste prostě počkali, až hněv zase přejde?“ Pro mě osobně bývalo velmi nežádoucí a vlastně nebezpečné se naštvat. Vycházelo to nejspíš z „kultury hněvu“ v mé původní rodině. O tom taky Verena Kast píše, že to, jak zacházíme s hněvem, vychází z naší „historie hněvu“, tj. „jaký hněv si připouštíme a jaký ne, to mívá leccos společného s rodinou, z níž jsme vzešli. V každé rodině jsou určité druhy hněvu, které jsou dovoleny, a jiné, které jsou zakázány“.

Byla jsem velmi temperamentní dítě a naštvaná jsem byla velmi často, nicméně vždycky, když se tak stalo, bylo to velmi káráno a v podstatě jsem se nemohla naštvat ani na knoflík na bundě, který nešel zapnout. „Ten knoflík ti nic neudělal,“ říkala vždycky máma. Jenže já v sobě měla tolik frustrace a naštvat se na knoflík byla jedna z možností, jak tu zběsilou energii vyventilovat. Vlastně to bylo takové „monologické spílání“, které, jak píše V. Kast, většině lidí pomůže k úlevě, ale někteří si ho zakázali. To byl můj případ: kompletní embargo na hněv. Pravda je taková, že tím embargem hněv nezmizel, jen se začal obracet dovnitř. Čím dál víc jsem jej řešila potlačováním, protože jsem přece nechtěla být ta špatná. Když se k tomu ale postavím obecně, nejspíš to bude situace docela typická, protože vychází z automatických reakcí druhých lidí na náš hněv, „neboť projevy hněvu, jak známo, vyvolávají hněv i u druhého“.

Kontrola hněvu

Co tedy můžeme s hněvem dělat? Máme tři možnosti: buď ho otevřeně projevit, „co na srdci, to na jazyku“, nebo ho potlačit, anebo ho nějakým relativně mírným způsobem kontrolovat; to znamená projevit, ale trochu upravit, obrousit jeho ostny. „Jde o to, že máme svou emoci kontrolovat do té míry, abychom s jejími projevy neustále nenaráželi a nemuseli si takřka nechat vnutit kontrolu zvenčí. Jde však také o to, že nemáme emoci kontrolovat

příliš silně. Tím bychom ztráceli živost a nebylo by možné vnímat smysl, který je v každé emoci. Jestliže se kontrola hněvu zdařila až příliš dobře a výchova i sebevýchova nás naučila ovládat se v každé situaci, pak pro nás za určitých okolností bude velice těžké zacházet s hněvem konstruktivně."

Jak se hádat s lidmi i sám se sebou

Každý hněv je vztahová záležitost, vždy v něm vystupují dvě osoby, a to se týká i hněvu sám na sebe. Například u sebeobviňování jde o to, že nás jedna naše část odsuzuje a druhá tiše trpí. Pro mě bylo velmi podnětné si uvědomit, že sebeobviňování není to samé co sebekritika, a vyvodila jsem z toho důsledky. „Sebekritika vždy zahrnuje dialog, není to sebeodsuzování, je to zvažování pro a proti." Soustředila jsem se pak vždy na to, abych reagovala na sebeobviňování nějak jinak než tichým souhlasem.

Při svém předchozím mizerném zacházení s hněvem jsem vždy považovala za výhodnější a snad i morálně lepší obrátit ho proti sobě spíš než navenek, což je vlastně druh zbabělosti, protože zatímco u sebe samého se nemusíme bát, že by se naštval i ten druhý (protože většinou jen tiše souhlasí), ale ve společné realitě to lze směle očekávat. To ale není to jediné těžké na tom, přiznáme-li se k hněvu před někým druhým, jsou tam i jiná strašidla, například: „V souvislosti s agresí je téměř vždy ve vzduchu myšlenka na rozchod. Proto je tak těžké mluvit o agresi, protože se obáváme, aby to snad neskončilo rozchodem." Rozchod, tím není myšleno jen rozchod mezi partnery, ale i rozchod mezi přáteli, i když samozřejmě k rozebírání zacházení s hněvem je nejlepší se podívat, jak to probíhá v našem domově, protože „právě naši nejbližší, lidé, s nimiž žijeme, v nás vyvolávají zlost nejčastěji".

Průběh hádky

Vzpomínáte si na poslední hádku s někým z vašich blízkých? Povedla se? Vedla k nějakému zlepšení ve vztahu, nebo to byla destruktivní hádka, kde šlo o to druhého zničit a vyhrát? Jaké jste použili zbraně? Skalpel nebo zbraně hromadného ničení? Byli jste otevřeně nebo skrytě agresivní? Cítili jste se během hádky nebo po ní provinile? Jaké zbraně používal váš soupeř? Co bylo tématem hádky? Jak vlastně hádka začala?

O tom, co člověka může rozčílit, jsme se bavili už na začátku. Předpokládejme, že jsme se z výše uvedených důvodů naštvali, to je dobrý výchozí bod k zamyšlení nad tématem hněvu. Co následovalo?

První fáze

U mě nejprve vždy přichází otrávenost z toho, že jsem se musela naštvat, je to pro mě velmi nepříjemný pocit, protože je velmi prorostlý provinilostí. Naštvu se proto vždycky dvojitě: 1. Z nějakého reálného důvodu, třeba že si připadám využívaná, nerespektovaná, donucená k něčemu, co dělat nechci, nebo manipulovaná, často také proto, že vystavuji svůj protějšek zkoušce, ve které neobstojí. Většinou ta zkouška spočívá ve „čtení myšlenek", tj. aby partner poznal, co zrovna chci a osvědčil tak svůj (povinný) altruismus. 2. Štve mě, že mě partner musel naštvat, a to proto, že na mě platí to, co píše Verena Kast, že „mírou všech věcí jsem já a všichni by se měli chovat pokud možno tak, abych se nemusela rozčilovat". Je pravda, že moje hněvivá reakce nejspíš nebude typická a bude stejně zamotaná jako celý můj vnitřní život a nejspíš bude spadat do narcistního spektra, ale pro příklad ji přesto uvádím. Je těžké se v ní orientovat a čím víc pro vás, tím spíš pro mě, když se právě děje. Domnívám se ale, že pro nikoho není snadné se zorientovat ve své vlastní hněvivé reakci, zvlášť když málokdo z nás byl v hněvu vyškolen.

Druhá fáze

Pak se dost dlouho dusím ve svém hněvu, protože na základě svých „fantazií hněvu" nepovažuji za bezpečné jej projevit. „Mezi emocí a jednáním – každá emoce obsahuje intenci ke zcela určitému jednání – se vytváří fantazie." Ve své fantazii přisuzujeme druhému motivy a záměry a ty, které jsme mu přisoudili, se mohou obohatit prostřednictvím fantazie. V těch probíhá přehlídka toho, jak bychom se nejraději zachovali, co bychom nejraději udělali, a jsou to vlastně fantazie o akci a reakci. Protože je mi jasné, že když projevím svou zlost, ten druhý se taky naštve a já se nejspíš nebudu umět bránit; a taky proto, že mám obvykle pocit, že jsem se vůbec neměla naštvat; a proto, že mnou zároveň lomcuje strach z možnosti rozchodu, zkouším si nechat vztek pro sebe. „Jestli si člověk může troufnout na realizaci své fantazijní představy, záleží na tom, jak důležitý je pro něj člověk, s nímž je v konfliktu, dále na tom, jak důležitý je pro něj vztah s tímto člověkem, ale také na tom, jaké míry sebedůvěry je v tu chvíli schopen." Někdy se mi podaří vztek zpracovat, aniž bych musela cokoliv řešit, ale někdy se to prostě vyřeší za mě, protože hustota hněvu dosáhne krajní hodnoty a hněv se vyvalí ven.

Třetí fáze

To bývá obvykle velká úleva, a kromě toho mám v tu chvíli víc síly přistoupit ke konfrontaci. „Jen velmi málo lidí přizná sobě, nebo dokonce druhým lidem, že si své záchvaty vzteku i užívají, že je to prožitek jejich původní síly v nich." V tuhle chvíli vyřvu, co mě do té doby štvalo a čekám na reakci. To je okamžik, kdy ten druhý může hádku pěkně přiostřit. Když to udělá, je na mě, jestli budu přiostřovat dál, anebo zvolím nějaký konstruktivnější způsob, jak pokračovat. „Hádkou získáváme surovinu pro nezbytnou konfrontaci. V hádce se ozřejmuje, co je ve vztahu třeba řešit," tj. uchování nebo obnovení pocitu vlastní hodnoty, strach nebo přání něco změnit.

Čtvrtá fáze

Ideálně se hádka postupně mění v diskuzi o tom, jaká jsou provinění na jednotlivých stranách a jak je lze odčinit, případně co by mělo být jinak, aby zase zavládla spokojenost. „Hněv přerušuje normální plynutí vztahu. Pokud a dokud se zlobíme, je to jako by se pozastavil vztah, který by jinak prostě plynul svým navyklým korytem." Verena Kast dává několik doporučení, jak takovou hádku (diskuzi) vést, aby proběhla bez větších zranění a vedla k dobrému výsledku. Díky ní se mi ujasnila formulka, kterou jsem již v minulosti několikrát zaslechla, tj. že je dobré sdělovat poselství vždy v první osobě. Je to trochu proti-intuitivní, protože v hádce většinou máme pocit, že se provinil ten druhý a že jen on má zodpovědnost za náš vztek. Nicméně, když se vyjadřuji v první osobě, není to uznání vlastní viny, je to jenom o tom, že „nepřisuzuji člověku ovlivňování mé osoby" a o uvědomění, že „konfliktu se účastním já, nejen ty, což posiluje kompetenci vlastní osoby". Další doporučení je být si vědom toho, že „hádat se neznamená zvítězit". Nejde o to druhého vyřídit, vlastně jde spíš o to mu ublížit co nejméně, a sobě též, a zároveň dosáhnout kýžené změny nebo kýženého vyrovnání. Dále je dobré nezobecňovat, i když „my lidé aktuální věci rádi zobecňujeme". Pak používáme výrazy jako „vždycky", „nikdy" nebo „zase" a provinění na straně druhého se tím pádem zdá všeobecné a naprosto neřešitelné. Pokud začnou vzduchem lítat taková slova, je dobré zbystřit a zkusit uvést tvrzení na pravou míru. Zároveň je dobré hledat, co je na sporu aktuální a řešit pouze to.

Pátá fáze

Pokud už se obě strany uklidnily, je možné přistoupit k usmiřování. „Všem lidem, kteří se chtějí hádat, doporučuji, aby si nejdříve promysleli, jak se potom zase usmíří. Jsou lidé, kteří si dávají vychladit sekt, ještě než se začnou hádat. Jiní mají po ruce krabice a pytlíky bonbónů na usmíření," my k usmíření musíme hrát slovní fotbálek na internetu. Po hádce to oba pociťujeme jako nutnost. Zároveň je nutné hádku nějak uzavřít. „Dnes se stalo zvykem, že se lidé, kteří něco vědí o zpracování konfliktů, na závěr diskuze ptají, co by od nich teď jejich protějšek chtěl, aby byla věc zase v pořádku. Na otázku, co bychom vlastně měli od druhého člověka chtít, aby se věc zase dala do pořádku, však často sami nemáme odpověď. Buď žádnou nemáme, nebo ji vůbec nehledáme, protože vlastně docela rádi necháváme druhého vězet v jeho provinilých pocitech." Když jsem si tento požadavek spravedlnosti uvědomila, pochopila jsem, že chtít něco po druhém, který se na mě provinil, namísto toho, abych ho nechala v dluhu, je ode mě vlastně dar, a začala jsem tuto metodu používat. Je to něco jako „smíš mi teď uvařit kafe a budeme si kvit", drobnost, která je prostředníkem vysvobození druhého z pekla pocitů viny, a člověk se tím zároveň sám docela zahojí.

Závěr

Psaní tohoto textu jsem pojala jaksi peersky, tedy snažila jsem se myšlenky Vereny Kast ilustrovat vlastní zkušeností se hněvem, trhala je z kontextu a brala si je všeobecně osobně. I struktura tohoto textu je velmi odlišná od struktury knihy, jakkoli na první pohled může působit převzatě. Možná jsem se chovala troufale, když jsem hádku rozdělila do pěti fází, naprosto bez odborné opory a čistě na bázi intuice, a nenápadně to vydávala za dogma. Proto doporučuji, jakkoli je v závěru na to pozdě, číst text jako zběsilý průnik mezi erudovanou realitou, zosobňovanou knihou, a mou vlastní čistě individuální interpretací, a opřít se o citace, které jediné jasně pocházejí z knihy, protože jsou v uvozovkách. Jinak se tyto dvě reality nerozlišitelně prolínají a je těžké jednu od druhé přesně oddělit. Někdy jde o parafráze, jindy o pirátský parazitismus na velkých myšlenkách.

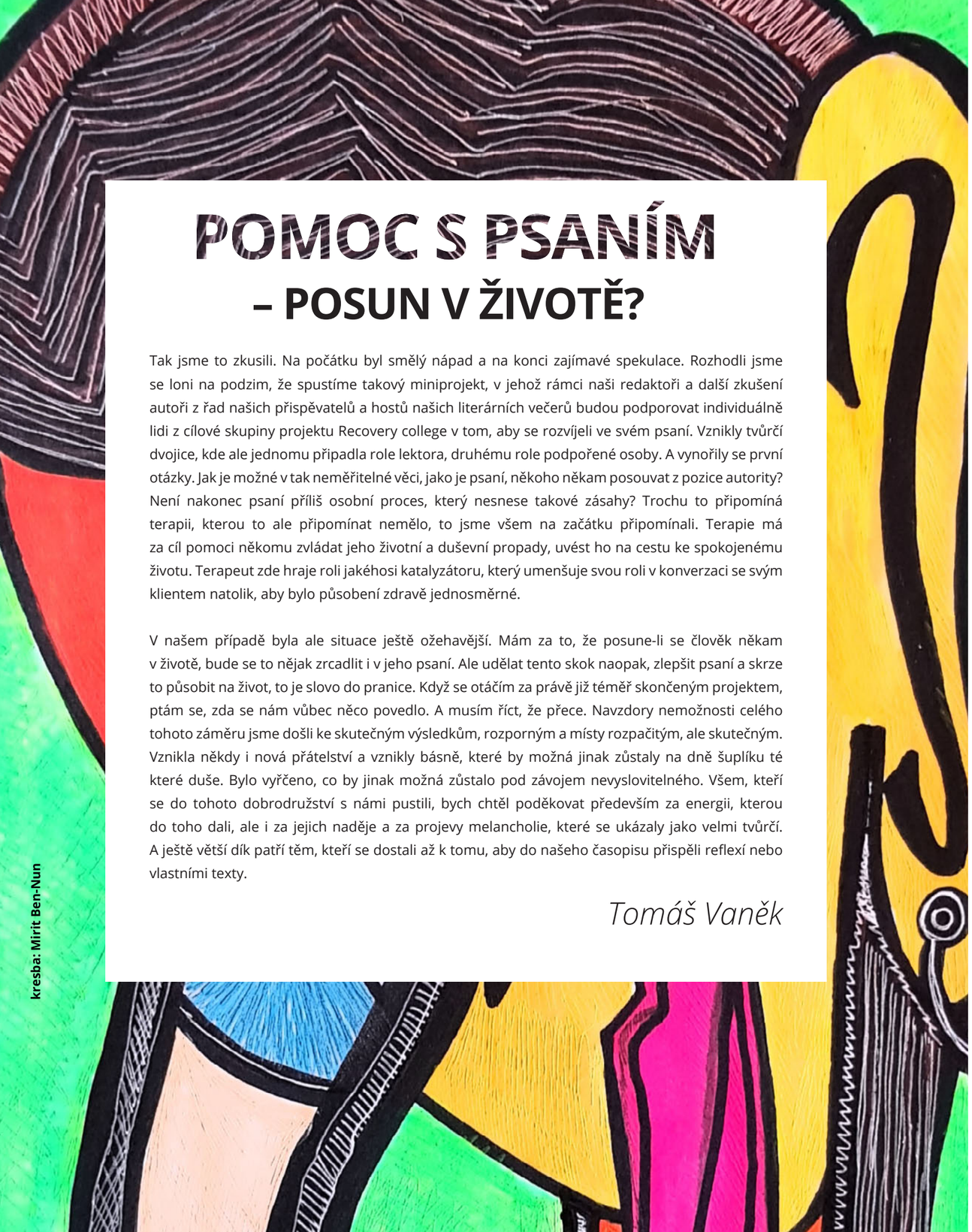

kresba: Mirit Ben-Nun

POMOC S PSANÍM
– POSUN V ŽIVOTĚ?

Tak jsme to zkusili. Na počátku byl smělý nápad a na konci zajímavé spekulace. Rozhodli jsme se loni na podzim, že spustíme takový miniprojekt, v jehož rámci naši redaktoři a další zkušení autoři z řad našich přispěvatelů a hostů našich literárních večerů budou podporovat individuálně lidi z cílové skupiny projektu Recovery college v tom, aby se rozvíjeli ve svém psaní. Vznikly tvůrčí dvojice, kde ale jednomu připadla role lektora, druhému role podpořené osoby. A vynořily se první otázky. Jak je možné v tak neměřitelné věci, jako je psaní, někoho někam posouvat z pozice autority? Není nakonec psaní příliš osobní proces, který nesnese takové zásahy? Trochu to připomíná terapii, kterou to ale připomínat nemělo, to jsme všem na začátku připomínali. Terapie má za cíl pomoci někomu zvládat jeho životní a duševní propady, uvést ho na cestu ke spokojenému životu. Terapeut zde hraje roli jakéhosi katalyzátoru, který umenšuje svou roli v konverzaci se svým klientem natolik, aby bylo působení zdravě jednosměrné.

V našem případě byla ale situace ještě ožehavější. Mám za to, že posune-li se člověk někam v životě, bude se to nějak zrcadlit i v jeho psaní. Ale udělat tento skok naopak, zlepšit psaní a skrze to působit na život, to je slovo do pranice. Když se otáčím za právě již téměř skončeným projektem, ptám se, zda se nám vůbec něco povedlo. A musím říct, že přece. Navzdory nemožnosti celého tohoto záměru jsme došli ke skutečným výsledkům, rozporným a místy rozpačitým, ale skutečným. Vznikla někdy i nová přátelství a vznikly básně, které by možná jinak zůstaly na dně šuplíku té které duše. Bylo vyřčeno, co by jinak možná zůstalo pod závojem nevyslovitelného. Všem, kteří se do tohoto dobrodružství s námi pustili, bych chtěl poděkovat především za energii, kterou do toho dali, ale i za jejich naděje a za projevy melancholie, které se ukázaly jako velmi tvůrčí. A ještě větší dík patří těm, kteří se dostali až k tomu, aby do našeho časopisu přispěli reflexí nebo vlastními texty.

Tomáš Vaněk

Martin Šaffek

Básně píši od roku 2007 pro radost a pro potěšení mých přátel – většinou šachistů – na občasných malých literárních čteních. V průběhu let mi ale tento typ seberealizace přestal stačit a pokoušel jsem se neúspěšně najít vydavatele své tvorby. Z psaní v podstatě do šuplíku jsem byl znechucen tak, že jsem od února 2020 přestal úplně tvořit. Měl jsem pochybnosti o tom, zda jsem vůbec básník.

Pak přišel jeden z lidí, které jsem poznal na svých čteních, Tomáš Vaněk, s nabídkou lektorství. Seznámil jsem se tak s básníkem Martinem Trdlou. Najednou zde byl kolega, který se mou poezií vážně zabýval a dával mi zpětnou vazbu. Za jeho laskavého dohledu jsem napsal několik básní, ze kterých mám dobrý pocit. Pozval mě také na festival poezie do Liberce a nabídl otištění mých básní v časopise Světlík. To přispělo k tomu, že jsem získal chuť znovu psát.
Děkuji tímto Tomášovi i Martinovi.

Praha, 6. 2. 2021

Reflexe spolupráce od Martina Trdly

Jelikož v tak egoistickém rybníku jako je ten český básnický bývá každá upřímnost brána za zahájení války konvenčními zbraněmi, říkal jsem si, že šťourat se v textech jiného básníka může být lehce nebezpečné. Jenže poté, co jsme s Martinem zahájili naši čtyřměsíční spolupráci, a tak nějak plus minus ji zdárně dotáhli do konce, jsem zjistil, že pušky mohou klidně zaprášené nadále tlít na hřebících.

Martin byl totiž skvělým „žákem“, který si mé připomínky, rady i editorské zásahy bral k srdci, a dokázali jsme se na finální podobě jeho děl vždy v pohodě, a doufám, že k oboustranné spokojenosti, dohodnout. Zpočátku se mi Martinovy texty zdály příliš „přehuštěné“, trochu zmatené; ale když jsem později „najel na jeho vlnu“, už nebyl problém se v nich orientovat a něco případně pročistit. Zamlouvaly se mi čím dál více. S přibývajícími básněmi (do finální podoby jsme dotáhli celkem šest textů) bylo s Martinem méně a méně práce a už jsme řešili spíše drobné, snad i kosmetické úpravy. Ačkoliv jsem již editoval například básnický almanach nebo píši recenze na nezavedené básníky, lektorství pro mě byla nová zkušenost a jsem za ni rád. Jen více takovýchto nenadutých básníků, již dokáží naslouchat pohledu z jiné strany.

Temné stíny paryb

Podíval se na mě vodnatýma očima a řekl:
„Celý život můžeš nalézat další zajímavé knihy.
Třeba o uskutečnění okolností příslušných premis, o sluchátkáři,
o Ulvrbotovi nebo tehdystvolu.“

Přitom temné stíny hadovitých paryb okouní,
mrsknou sebou a zamíří pryč.

Olé! Bohem opuštěný!
V tunelu, ve kterém nejprve tušíme tak náhlou reálnost,
která se pak kovově řinčící mihne před očima.
On zkrátka nechápe, že mě mohou bavit jiné myšlenkové světy.
Napříč logikou.

Osm tisíc nervů
exploze mučení na dálku
umučíme tě dialekticky
ťukám na vnitřní stranu své lebky
„ty si zahráváš!“
matky smích
podával jsem mu ruku
a on mi do ní vložil kartičku s nápisem
„naše přátelství skončilo“.

Svět je nesmírně komplexní.
Svět je nesmírně.
Svět je...

14. 2. 2020 – 20. 11. 2020

Expresionistické skladiště

V metru jako v prastarém pralese
zdáli zní teskné houkání
z bažiny zabublá: příští stanice Háje
v temně zelených jezírkách plavou rudé ryby
po tyčích se pnou liány
a vyrojí se houf malých mušek

Své superego vidím skrze mříž pode mnou
čím víc mlčí tím méně si s ním vím rady
prach usedá na knihy, asi dovezené z Kvítečkova
„nad námi né, tam jsou téčka“
jeden špatný pohled a roztrhaj tě bílí vlci
mé pocity mi dávají nezpochybnitelné vodítko:
buď jsem divný já
nebo jsou divní oni
nebo je všechno v pohodě.
Zas ty hnusný malý knížečky
když jsou ve spodním regálu musíš si k nim při rovnání lehnout
drkotání vozíků nade mnou
a odněkud z útrob rozlehlé krychlové budovy se rozléhá drnčení a pak zas ztichne
studené bílé světlo zářivek jak v centrále světa
(v pekle mají určitě taky takové)
a špína a prach, a špína a prach.

Zase v metru
Po sedadlech poskakuje malá opička
doma se vysprchuju převléknu pustím si hudbu a cítím se jako člověk.
Přesně jak to psal Marx.

14. 1. 2021

Slepý uličky

To je ten malej spratek
kterej způsobuje myšlenky – slepý uličky
v kuchyni na dně jezera
v pokoji jsou navršena desetiletí
zdola zní hlas poslední
panák v kravatě padá naznak do bazénu
aby prodal vilu za osmdesát miliónů
ona se zase na peníze směje užasle
tramvaj řidiče ovládla
jako nás ovládá gravitace
dole kšandy, tepláky a tablet
venku pak modrá světla, která uklidňují
ve tmě mě zalila jistota: jsi bojovník
svéhlavě sedím a sveřepě kráčím
odlitý z modravě se lesknoucí ocele
uvnitř korpusu je pulsující žhavé jádro
než mě to přejde.
Nevíš dne ani hodiny, ale:
každou básní prý odsunujeme smrt.
Kolega a kolegyně ráno před šichtou
kouří usmívají se a pohupují se do rytmu
protože je láska božské šílenství.

9. 1. 2021 – 13. 1. 2021

kresba: Mirit Ben-Nun

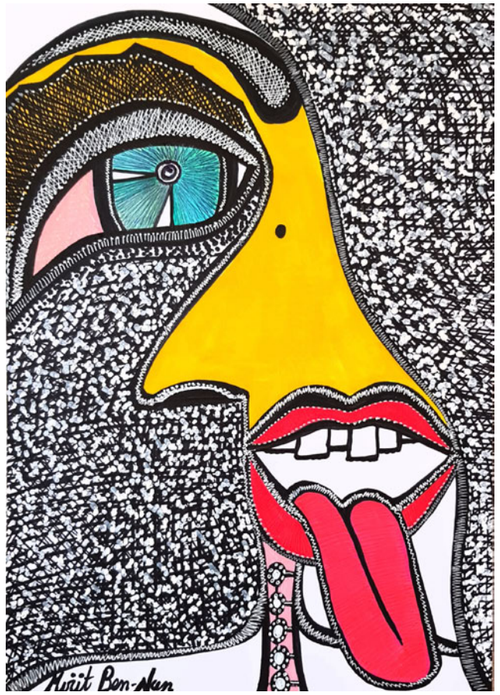

kresba: Mirit Ben-Nun

Spečenej mozek

Spečenej mozek
ten starej krám rezavej
přinesenej z půdy
ťuk ťuk mozku zaber
buch buch otáčej se, to je Kant!
Antinomie. Rozumíš, an-ti-no-mi-e!
Zvonek. Vběhli dva maskovaní muži.
Mám nůž v břiše.
Ne, jen sen.
Dáme fašistický jídlo, kámo – žádný špás pro veverky!
To jsou socsoláci, André, nemlať je!
Beru Ekonomicko-filosofické rukopisy a Bibli.
Pro budoucí pokolení.

19. 11. 2020

kresba: Mirit Ben-Nun

Věra Dumková

Co zamezilo mojí tvorbě pro Zámezí

Na samém prvopočátku to vypadalo lákavě. Popustit uzdu svojí fantazie, aby se rozběhla jako bílý kůň po planině nejsvětější Tvorby, navíc v tandemu, což slibovalo mnohá dobrodružství. Už jsme to s Káťou Málkovou dříve zkusily, a po mnohých útrapách vznikla jakási otevřená zpověď, povídka Hra na sex, která obsahovala ty z mých sexuálních zážitků, které bylo lze nazvat neblahými. Jak říkám, povídečka nevznikala snadno, ale s výsledkem byla spokojena i redakce zdejšího časopisu Zámezí, ve kterém byla nakonec vydána i s trochu šokující ilustrací. Projekt, který by naši spolupráci vsadil do jakéhosi oficiálního rámce, zdál se tedy být slibným pokračováním.

Ale ouha! Jak to nakonec dopadlo? Uvíznutím na mrtvém bodě a mojí naprostou neschopností vytvořit cokoli, co by mělo hlavu a patu, skončila naše vzájemná komunikace, a to i ve smyslu společné cesty po oné planině posvátné Tvorby. Předcházely tomu jisté peripetie, během kterých jsem, zcela zoufalá nad svojí neplodností, postupně došla k názoru, že literatura zřejmě není mým oborem.

Jednou z nešťastných okolností představovalo už samotné téma nového čísla, a tím bylo Násilí. Pustila jsem se do jakéhosi vyumělkovaného textu, který ovšem stál za starou belu, zejména proto, že téma mi paradoxně bylo tak blízké, tolik palčivě doma prožívané! Chyběl mi jednoduše nadhled, tudíž zaboha nešlo zpracovat.

Další průšvih, který se v průběhu naší spolupráce ukázal jako neřešitelný, byla do dnešního dne aktuální celosvětová pandemie koronaviru, který nás odkázal do mezí, ze kterých nešlo vybočit. Tím myslím, že naše spolupráce se odehrávala, krom jedné, dvou osobních schůzek na počátku, výhradně po telefonu anebo písemně prostřednictvím mobilní aplikace Whats App.

Třetí, a zdá se mi, že nejzásadnější příčina mého uvíznutí se mi ozřejmila až poté, co jsem spolupráci vzdala a Káťu přestala kontaktovat. Je to ode mne krajně nefeministické a možná se Kateřina na mne bude zlobit, ale ona příčina tkví v tom, že jsme obě - ŽENY!

Možná to někomu funguje jinak, ale pokud mne někdo v minulosti inspiroval k nějakému textu, tak to byla spíše osoba opačného pohlaví. Odedávna jsem například toužila poznat muže, se kterým bych mohla napsat román. Vycházela jsem z toho, že žena je od přírody analytická bytost, a muž snáze zvládá syntézu, což se mi osvědčilo i v partnerských vztazích. Výsledkem společného psaní s tímto vysněným mužem mělo být celistvé a vyvážené, protože oba dva póly životní zkušenosti obsahující dílo, dílo kongeniální! A i když jsem vlastně muže, který by se mnou chtěl spolupracovat na rozsáhlejším textu, ještě nepotkala, byly v mém literárním životě drobné úspěchy muži inspirované, glosované, do jisté míry reflektované. Probíhající v dialogu Animy a Anima. Možná je to téma k dalšímu zamyšlení, možná tato zkušenost povede k pokusu o vyvážení ve smyslu rozvinout tento dialog mezi Duší a Duchem jakožto složkami mojí osobnosti.

Mám pocit, že jsme se v tom s Káťou trochu topily. Potíž je v tom, že jsme byly (a snad nadále i budeme?) kamarádky, takže jsme si často povídaly jen tak nezávazně, čímž jsme se dostávaly do slepé uličky. Bylo to jaksi zoufale neuchopitelné, bez mužné autority, která by mi dala pevné hranice. I tento reflektující text, ke kterému jsem se po dlouhé době odhodlala, vznikl nakonec ze dvou postupných impulzů, pocházejících ode dvou nejmenovaných literátů – mužů z řad mých přátel. Tím třetím impulzem bylo asi i to, že jsem jej chtěla věnovat jako dárek k narozeninám Tomáši Vaňkovi, který měl projekt na starosti.

A tak se, Káťo, na mne prosím nehněvej. Nemůžeš za to. A moc Ti děkuji, protože naše spolupráce koneckonců vedla k cenné zkušenosti sebepoznání. A Tobě, Tomáši, přeji hodně zdraví a radosti nejen z tvorby.
V úctě

Vaše
Věra Dumka Dumková

Reflexe spolupráce od Kateřiny Málkové

Naše spolupráce s Věrkou Dumkovou byla slibná. Vybrala jsem si Věrku, protože už jsme spolu v minulosti na divoko literárně spolupracovaly, tenkrát mě poctila označením „editorka“, což pro mě bylo jako by mě v práci nenadále povýšili. Tenkrát Věrce šlo o to napsat román. Měla bohaté zkušenosti se životem a spoustu ojedinělých zážitků, které chtěla zpracovat. Dlouho jsme mluvily o jeho možné struktuře, ale nakonec nic nevzniklo. To bylo asi před dvěma lety a pak jsme obě tak trochu literárně usnuly. Vlastně se dá říct, že jsme prožívaly spisovatelský blok, a tak nám přišla vhod příležitost se vzájemně nakopnout do psaní, když opět přišla příležitost. Navázaly jsme tam, kde jsme skončily s románem, a dlouze o tom mluvily. Vznikla spousta zajímavých literárních teorií, ale román nikde. Od začátku se dalo tušit, že naše spolupráce bude spíše příběhem zotavení než příběhem na papíře, už proto, že Věrka mi skoro utrhala ruce, když jsem jí spolupráci nabídla; s tím, že se zrovna potácí v nepříjemných depresích a stavech a tahle zpráva jí vlila naději do žil. Na každé setkání, nebo později telefonování, se tak těšila, že když se projevila má nezodpovědnost a setkání, nebo později telefonování, jsem přesunula na jiný den, byla jsem dcerou smrti. Naštěstí to bylo jen dvakrát a vždycky se vše vyjasnilo a žádný konec to neznamenalo. Naše rozhovory byly jakousi diagnostickou metodou, která měla zjistit, proč nám nejde psát. Vzpomínaly jsme marně na to, jak jsme se scházely naživo, a ne online, jako v této nešťastné době. Říkaly jsme si: „Bývalo by bylo něco vzniklo,“ a sváděly to na koronavirus. Ať jsme zkoušely, co jsme zkoušely – telefonování, WhatsApp, „společné“ psaní (psaly jsme každá sama doma a pak si znovu zavolaly) – nic kloudného nevznikalo. Smrtelnou ránu jsem zasadila naší snaze, když jsem zavedla téma „násilí“. Bylo to téma našeho aktuálního čísla časopisu Zámezí, tak mi to přišlo vhodné. Nicméně tvorba na toto téma vzbudila u Věrky strach z toho, že svým psaním o násilí způsobí skutečné násilí, protože už měla se zhmotňováním příběhů, které napsala, osobní zkušenost. Z původního plánu podpořit Věrku v psaní a zotavení se stal bič. Nakonec se ukázalo, jako největší pomoc z mojí strany, to prostě nechat být. Nechat být Věrku, nechat být spolupráci… a vše odešlo do ztracena. Snad to není úplný konec jejího tvoření, protože v mých očích, ať píše nebo nepíše, zůstává stále velkou autorkou.

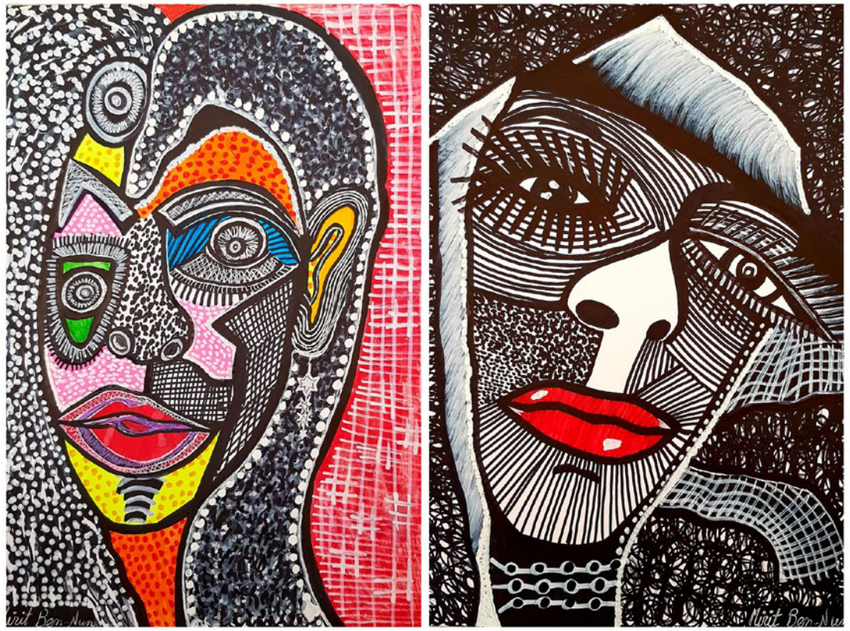

kresba: Mirit Ben-Nun

Jaroslav Menčík

Reflexe spolupráce s Jaroslavem Menčíkem

Na setkání s Jaroslavem Menčíkem jsem se, přiznám, těšil. Vzpomněl jsem si na naše první na Avoid Floating Gallery před nějakým časem. Jenže tenkrát to bylo „naživo“, naše nynější setkávání se odehrávala v online prostoru - na Zoomu. Ale i k těm živým došlo, o tom později.

Náš první společný Zoom, po vyřízení různých dokumentů a formalit, měl proběhnout v neděli 25. října, ale nakonec byl až o den později, protože mi v onu neděli, kterou jsme si naplánovali jako naše první online setkání, ujel autobus. Nebo respektive na zástavce Kostelec nad Vltavou, kde jsem stál, autobus směr Dobříš nezastavoval. Měl zastávku jinde, na jiném konci vesnice, ale místní mi poradili tuto, a zmýlili se. A tak po ujitých 23 kilometrech z Čimelic přes Vrábsko, dále Laziště a památník Lety, který jsem chtěl již dlouho vidět a na chvíli si tam sednout a rozjímat, zámek Orlík, kolem Orlické přehrady přes Žďákovský most do onoho Kostelce jsem pak ještě pochodoval dalších 13 kilometrů po krajnici frekventované silnice. Druhou půlku cesty, do Milevska, jsem absolvoval v již naprosté tmě, a odtud jsem jel až úplně posledním vlakem. A tak bylo naše první „potkání“ telefonické. I když jsem se omlouval, že se mi to ještě nikdy nestalo, nebyla to tak úplně pravda. Občas mi opravdu nějaký ten spoj ujel, protože jsem stál na jiné zastávce v daném městě či vesnici, kudy bohužel autobus pouze projížděl. Ale nikdy tak, abych nestihl něco domluveného.

A tak jsem se omlouval, cítil provinění, ale věřil jsem, že to Jaroslav pochopí a že druhý den již budu skutečně před monitorem, se zapnutým videem a mikrofonem. I to občas zapomenu, a pak mi lidé říkají: „Pepo, že ty sis zase zapomněl kliknout tam dole na tu ikonku, není tě vidět, nebo slyšet“. A někdy i obojí, prostě Jaroslav lepšího „parťáka“ než mne, kterému nikdy moc technologické a hlavně digitální věci nešly, nemohl „vyfasovat“. A teď ještě ten Zoom, ale nakonec jsem to, myslím, zvládl. Jaroslav je vždy tak hodný, že pošle link, a čeká minutu, dvě, tři, než se konečně připojím, ale zatím se to vydařilo vždy. A pak si hodinu, hodinu a půl, někdy i dvě povídáme: o textech nebo o konkrétním textu, o životě, světě, názorech a pohledech na společnost. Vše vždy spolu souvisí.

Rozhovory jsou velmi plynulé, a jsem za to velmi rád. Nevím jak Jaroslav, ale snad je také rád za to, že se dotýkáme i jiných skutečností než jen bavení se o textu/textech. Protože oba najednou víme, jak ten druhý přemýšlí a o čem přemýšlí, co ho napadá a co je za textem nebo před texty, které jsme napsali, píšeme, nebo teprve budeme psát.

Jaroslav mi dopředu, přes Tomáše Vaňka, poslal svoje texty. A tak už jsem věděl, jak píše. Postupně pak posílal další, včetně textů Imperativ lovu a Meta formosa, o kterých jsme hovořili detailněji, rozebírali je, a pak též Jaroslav četl texty přímo z počítače nebo ze svých poznámek na papírech vedle něj. Poezie Jaroslava je především o jazyku, o tom, jak jazykovými prostředky a též různými přesmyčkami a hledáním „novotvarů“ či nových slovních spojení nebo sentencí se dobírá reality kolem sebe, kterou přetváří do jakési metamorfózy. Jeho texty zaujmou i tím, jak je čte, jak a kde klade důraz, kde zas méně; a při opakovaných čteních je význam zase třeba někde jinde, a přesto nebo právě proto jsou to velmi konzistentní, propracované texty, s často důležitou a složitou architekturou; dalo by se říci až tektonikou. Jsou strukturované, někdy dovedně strukturované, a přesto tam nikdy nechybí lidský, bytostný rozměr.

kresba: Mirit Ben-Nun

Toto jsem si ještě více uvědomil při Jaroslavově veřejném čtení. Ano, Jaroslav četl i veřejně - v této době - na silvestrovské Literární procházce Prokopským údolím, kterou pořádala básnířka a organizátorka mnoha čtení na netradičních místech, Renata Bulvová, za Literární klub 8. Šli jsme tam nejdřív jen my dva, a to 3. prosince v poledním čase. Vše jsme spolu domluvili a vybrali některá místa pro tuto procházku, některá jsme pak nechali na účastnících procházky, ať si je vyberou sami. Skončili jsme v právě znovuotevřené Besední restauraci U Ritschelů, mimochodem jedné z mých nejoblíbenějších, ve starých Hlubočepech, která je de facto na konci Prokopského údolí. Mnozí procházející tímto údolím, jdou-li směrem od Jinonic anebo jako já z Hůrky, tam často skončí. Bylo otevřeno první den, za 15 dní už zas měli zavřeno. A zavřeno je tam bohužel dosud. Vše jsme probrali, jako poděkování za návštěvu jsme tenkrát dostali od obsluhy jmelí. A my přihodili nějakou tu korunku, aby to všechno přežili, a aby tam, až všechno pomine, restaurace stále byla. Naše silvestrovská literární pouť, na které četlo asi deset autorů, včetně Renaty Bulvové a mne, vedla tedy Prokopským údolím, nebo spíše nad tímto údolím do Klukovic. Zde jsme objevili bývalou hospodu Na Zavadilce, kde v suterénu, po zákazu oficiální činnosti, dle tehdejších přezkumných hudebních komisí, zkoušeli Plastic People of The Universe, a společně zde v červenci roku 1973 hráli např. s kapelou DG 307. V malém tamějším pivovaru jsme si koupili ve výdejovém okénku pivo a vydali na rozcestí za viaduktem, do malého parku u vody, kde čtení-procházka pokračovala, a také skončila.

Jaroslav onoho silvestrovského odpoledne četl při stoupání do Klukovic, vybral tři texty a jeden přidával. Jeho texty se setkaly, řekl bych, s hlubokým zamyšlením, účastníci se i díky Jaroslavově intonaci a podání, snažili dostat do textů a pochopit je. Myslím si, že jeho čtení bylo velkým obohacením programu. Sám se ke čtení přihlásil, až když mu Renata napsala, že by byla ráda, kdyby četl. Pochopil, že zájem je, nejen když to říkám já, a to bylo jen a jen dobře. Navíc devět dnů před tímto datem, 22. prosince, jsme s Renatou pořádali jinou Literární procházku - od Avoid Café po náplavce k Avoid Floating Gallery a pod železniční most, kde proběhlo i poslední čtení toho večera. Jaroslav zde byl přítomen všem čtením; a asi i to mu dodalo odvahu za pár dnů něco přečíst sám.

Jaroslavovo čtení 31. prosince bylo jedním z výstupů našich „zoomových“ potkávání. Byl jsem velmi rád, že se zúčastnil těchto vždy velmi připravovaných a zároveň improvizačních básnických setkání, které Renata Bulvová pořádá již od roku 1997 (je jednou z nejaktivnějších organizátorek literárního, potažmo básnického dění posledních více jak 20 let). Ale i všechna čtení na kameru, rozebírání a popisování napsaných, ale i rozepsaných textů; a také, že jsme se mohli poznat hlouběji, poznat světy toho druhého; to všechno bylo pro mne velkým obohacením. A snad jsem přispěl svými pohledy a názory k tomu, že Jaroslav bude dál psát a o psaní přemýšlet. A vím také, že až skončí tento „projekt“, budeme se potkávat i nadále; a věřím, že nejen na Zoomu, ale též na různých literárních akcích nebo si jen tak zajdeme popovídat do kavárny či kamkoliv jinam.

Rozhovory s Josefem Strakou

Jaroslav Menčík

Telefonát s nabídkou od Tomáše Vaňka mě zastihl v běhu rušného dne, v autobusu a s balíkem knih. Mé básnické střevo sice poslední dobou o sobě nedává příliš znát – ostatně, na gastroenterologii mi ani žádné nenašli – přesto, anebo právě proto, jsem s potěšením souhlasil.

Ačkoliv jsem se s Josefem skutečně přímo osobně neznal, neznámým by nebyl, dokonce jsme spolu jednou na proslulém plovoucím kulturním stánku v blízkosti železničního mostu prohodili pár slov o tehdy právě probíhajícím česko-německém básnickém projektu.

Pandemická situace, nepřející osobním schůzkám, si vynutila přesun do virtuální sféry, v našem případě na platformu Zoom. Nebylo tudíž možno společně si komfortně sednout nad vytištěné texty, i tak bych online setkání v žádném případě nezavrhoval. A jak se ukáže později, k osobnímu setkání přece jen došlo. A opakovaně.

Zprvu jsme probírali několik mých drobnějších novějších textů a čtyři starší, se kterými jsem vystoupil mj. vloni v březnu na Open Fra, necelé dva dny před vyhlášením nouzového stavu. Pár dalších básní jsem tváří v tvář kameře a obrazovce přečetl. Následně jsem se probral svým „šuplíkem“ a vylovil naráz vícero kusů, abych pak Josefa větším souborem ukázek z tvorby možná trochu zahltil. Pozitivního vyjádření se mi dostalo především za práci či hru s jazykem. Josef k různým aspektům básnické tvorby a výrazu suverénně uváděl nespočet příkladů z pera současných českých básníků. Zajímavé a potenciálně jistě i podnětné; poznám-li časem více. Velice rád jsem naslouchal, pokud možno aktivně. Rozhovory o poezii, a o literatuře vůbec, se rozšiřovaly a prohlubovaly na debaty o životním a společenském pozadí a souvislostech tvorby, (nejen) pražském literárně-kulturním životě, který nakonec nelze vyjmout ani z politického rámce a dění, až k reflexi nejen socio-kulturních aspektů globalizace, výsostné, život pronikající tématice, která je nám oběma niterně blízká, takže ani nemůže uniknout přímé či nepřímé reflexi v tvorbě.

Co se mého psaní týče, vznikly tři kratší texty – to věčné ženství! –, současně jsem se vrátil ke starší skladbě Meta formosa (ano, čtete správně, byť o metamorfózu tam jde v podstatě tak jak tak), oprášil jsem ji a upravil. Zajímal mě Josefův názor, jeho pohled. Mám dojem, že to pro něj bylo zajímavé, jazykově, obrazotvorností a metaforičností, byť některé, na první (možná i druhé a třetí) zření rozvolněnější asociace (nebo možná odvážnější? – dovolím si troufale namítnout) byly pro něj „na hraně“.

Jak jsem již zmínil, k setkání v reálu navzdory nepříznivým okolnostem došlo, byť jsem váhal. Adventní literárně-hudební procházka po náplavce byla vítaným osvěžením a zpestřením. Pozvání na poetickou silvestrovskou pouť mrazivým a lehce zasněženým Prokopským údolím mi nabídlo taktéž příležitost, v atmosféře padajícího soumraku, po vystoupaní do horních pasáží areálu, pod koruny stromů, u improvizovaného přístřeší z větví, podělit se, takto netradičně, se svými básněmi. A konečně došlo i na tykání. (Mimochodem, šanci k veřejnému čtení před dvacítkou posluchačů jsem využil rovněž na předvánočním online večírku Dobroduše.) – Toužím se opět více zabydlet v poezii.

Čím je básník básnivější, tím je jeho slovo svobodnější, to znamená otevřenější a připravenější přijmout netušené...

- Martin Heidegger

ilustrace: Mirit Ben-Nun

Líbezná

Usmála se na mě ňadry
skrze šaty
v barvě časného zimního jitra
s probuzením o páté
Bylo brzké odpoledne
a v kalendáři Julie

Šťastná

Modrými kozačkami vkročila
podruhé do mé přítomnosti
Zářivé paprsky jejích dlouhých kadeří
ve vrcholícím adventu oslňovaly
Jemná tvář úsměv i roztomilý smích
navzdory údobím bolestných trápení
Esence ženské křehkosti
i úžasná vnitřní síla
Proč jen ta cigareta?!

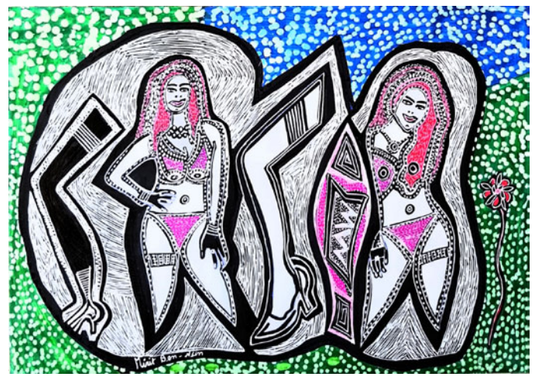

Nespoutaný

Toužil znát tvou vláčnost stisku
při průniku stydkých pysků
sílu jež tak nabíjí
Plahočil se v pouštním písku
zraněný a nezhojen
Nedočkal se labií
natož vroucna nitra stěn
jako mnich žil v světě žen
K zbytečnosti vyvolen?
Zbrojil Chtěl být odzbrojen

Meta formosa

Tmavomodročerné temno
javorové rudé listí
zabloudit se nejdřív má vždy
to prý úspěch zcela jistí

K hvězdám z celé galaxie
ztrouchnivělá úzká lávka
Měsíc utek' za svou ženou
generální komet stávka

Utkat si sen v stínu křoví
přiopilé cikády dvě
čerti v děsu odletěli
čarokrásné najády... Jé!

Kohout marně zpívat zkouší
hroši mají z břehů polnost
vroucí bouře na obzoru
ráno hájí v skrytu volnost

Prudký záblesk a pak žár jen
nadpozemské světa divy
vzrušení děs k nepoznání
k smrti čelem víc než živý

Velbloud v dáli sedmihrbý
datle dluží svoje pecky
úpal úžeh vidiny šok
šipkou poctít vlhké necky

Černá růže zmatku v nitru
krása vůně bez bodláčí
cihly písek skořice len
plamen vášně nerozmáčí

Prudký pohled do zrcadla
zapálené čtyři svíce
tašky ze střech jako vrabci
leopardoželví kštice

Asfalt zpívá na ulici
létající z polí oves
možno si dát umlít hlavu
nezakopnout v kraji o les

Pavouk křepčí na ořechu
něha tančí na peróně
sup jak kačer na rybníce
zpomalení broní koně

Císařovy staré šaty
brýle třeba ze sekáče
vytrhnout z paty trn zlatý
knihu nedat do pekáče

Praha nebo Barcelona
na poli kdos pluhem oře
čtyřlístkem je možno uhnat
závodního veletchoře

Talíř svádí černou myšku
špek dokouřil z Kuby doutník
tramvaj jako prima donna
osamělý tramp a poutník

Štěstí léta zpoceného
komáři jdou právem do cel
kozel vklouzl do obleku
kalhoty a švédská ocel

Výslech v noře u lištiček
elasticky tuhé pero
obzor jasně fialový
Canis lupus calimero

Kousky duše v rozprodeji
pravda z břehů Obu Nilu
házet šutrem v uvítání
tajný říjný jelen milu

Nepřítomnost v přítomnosti
zakázáno žvýkat fíky
trubka housle klarinety
za varhany hudbo díky

Příliv srandy na bojišti
nezdaněné velehory
čest už není za co prodat
přilba i meč z rebarbory

Rozloučení zadunělo
bič a kompost hoch prý školy
probuzení s tichým vzlykem
narcis leknín gladioly

Hltat knihy zakázáno
cukrkandl v ústech zkysl
z trusu provaz uplést nelze
ujařmená city mysl

Rozpuštěná jinovatka
broskvím těm je možná blaze
vycvičený pohled třeba
šedý osel strážcem hráze

Umět mlčet volská dřina
Uran kobalt iridium
zlato dělá rádo striptýz
oblečeným věřit činům

Zapomenout na myšlenku
žena září listopadu
život skrze obrazovku
ocas rohy křídla vzadu

Minuty čas uchvacují
v křesle sedí tambor lilek
foxteriér na koštěti
žaludů i kulí filek

Ponoření do neznáma
vypasení líní svišti
kousek nebe bez obláčku
krysy tajně na jevišti

Vlastní tvářnost zkušenosti
přestát mambo kněžek tanec
trochu bláta místo květů
romantický kolouch-kanec

Kutat moudra v síti sítí
úplavice krutě silná
kdo nehledá ten vždy najde
pravda vposled něžně vilná

Štěkot fen je z dáli slyšet
brzdy klakson autobusu
tři vlaštovky štěbetají
vlka nedat do cirkusu

Příroda je čarodějka
únore ty ruku zvedni
kose zahraj na svůj nástroj
červánky i po poledni

Hlavu vzhůru zrakem čichem
magnetická rebalance
odhodlaně přes propasti
chorovodem vírem tance

.....

Magnetische Rebalanz
tres mujeres
et je danse

Klára Věžníková

Mé jméno je Klára Věžníková. Vždy jsem se zajímala o umění a vždy mě tvorba naplňovala. Na střední škole jsem se začala zajímat o film, který se později stal i mojí vášní. A tak jsem začala studovat na Univerzitě Tomáše Bati obor režie a scenáristika. Tato škola se tak pro mě stala almou mater, avšak po škole jsem se již filmu nevěnovala. Chvíli jsem dělala sociální práci a také absolvovala knihovnický kurz. Nyní pracuji v Levných knihách v Praze.

Můj zájem o umění je nevyčerpatelný. Ve dvaceti letech jsem začala více psát, hlavně básně a povídky. Momentálně mám rozdělanou i knihu a psaní básní mě neopustilo ani nyní. Hraji na kytaru a zpívám, maluji, fotím, ráda čtu a hraji šachy. Také mě zajímá architektura, design, divadlo, móda a tanec.

Spolupráci s Janem jsem využila, neboť bych chtěla vydat sbírku básní, a tohle je cesta, jak danou věc dotáhnout do konce a splnit si jeden ze svých snů. Spolupráce mi toho přinesla nemálo. Porozumění textům svých a jiných, naučila jsem také lépe orientovat v poezii a rozumět tomu, čím vlastně poezie je. Také jsem spoluprací získala větší sebevědomí v tom nadále tvořit a nebát se. Nebát se toho být originální, i když už vše bylo řečeno. Přinášet nové pohledy na danou věc, která už tu sice byla, ale pokaždé se jí básník chopil jinak. Mít svůj vlastní vyjadřovací jazyk, svůj neodmyslitelný rukopis, něco ze sebe samé. Je to cesta, nová inspirace a naděje.

Reflexe spolupráce od Jana Škroba

Ze spolupráce s Klárou jsem měl od začátku velmi dobrý pocit. Z básní, které jsem četl před jejím začátkem, jsem vycítil, že má Klára talent a potenciál, který se může dál rozvíjet. A mám pocit, že se to daří. Nerad bych veškeré zásluhy připisoval sobě, ale neskromně věřím, že na tom, že Klára píše čím dál zajímavěji a imaginativněji, snad mají svůj podíl i naše rozhovory nad jejími texty a doporučená četba, kterou jsem jí zprostředkovával. Vím skoro s jistotou, že Klára je v procesu fascinujícího tvůrčího rozvoje. Především mi Klára přijde silná tam, kde se pouští po cestách neotřelé obraznosti, pro kterou má velký smysl. V jejích textech cítím i vliv filmového myšlení, který Klára může ještě rozvinout. Už teď je ale obohacující součástí jejího rukopisu.

Alt er love Noory Illuminati

5 básní z cyklu

Vyryla jsem do zrnka kávy
Tvé jméno v Norštině,
Abys věděl, že na tebe myslím.
Zalila jsem zrnko vodou
Plaveš v hlubinách mé duše
Jako zrnko kávy, na kterém je vyryto
Tvé jméno
V Norštině

Uzavírám se ve změti cigaretového kouře
Lapena do sítí vlastní beznaděje
Jež vzkvétá a je pramálo podobna tvé náruči
Pod hořkostí krásy duše
Se skrývá tvůj kajícný pohled
Jenž jako beztvarý kámen
Lapen v síti naděje, je

Vím, že nemám šanci
vymanit se
Z toho, co jak olověná vesta
Táhne mě dolů
Přistoupím blíž
A stejně můj kalný zrak
Spočine na zrnku kávy
To zrnko je spojené
s tebou
Nechci na něj zírat
Uštvávat své oči
Bylo by mi ctí tě nevidět
Zapomenout na smrt s tebou
Je něco takového možné?
Nepřipomínat si tvůj závěrečný hlas
Asi máš napilno
Házíš jeden úsměv za druhým
Ztrácíš se v zrnku kávy
Stejně, jako můj kalný zrak

Kroky v slepých uličkách
Neslyšně, jako když padá popel
Patří mně a tobě
Dávno pohřbené vědomí
V podvědomí letitého prachu
Snad jen zrnko utkvělo
V mé paměti, příběhu
Psaném vlastní krví
Dopisu na rozloučenou
Který se neotevírá
Neboť je jistě krátký
A dávno tisíckrát přelouskán
Chtěla bych naposledy spatřit
Tvé dojaté oči
Tvůj neúprosný pohled do dáli
Když se díváš skrze mě
A nepřestáváš vidět
Bolest z bolesti se zrodí
Nevidouce lásku
Jen zatracení

Krvavý nůž
Nad listem papíru
Krvavá lázeň
Krůpěje krve
Kapky na listě
Všude kolem
Paměť vymazaná
Vymazaná ze světa
Snáším se na zem
Jako pírko z havrana
Černého ptáka bolesti
Maluju černou na list papíru
Vzkaz pro umělce
Vzkaz pro rodinu
Vzkaz pro tebe
Pro všechny
Beru nůž
Bodnu
Hluboko
Vyhrknou mi slzy a krev
A pak nevnímám nic
Ležím na podlaze
Jen list se snáší k zemi

Svědectví

Jsem na dně. Na úplném dně dne. Hlasy, které slyším jsou tak strašně hlasité, že nezbývá kapacita vnímat nic kolem. Nic, čemu ostatní říkají realita. Hlasy se přeřvávají mezi sebou, mluví o mně ve valné většině ve třetí osobě. “je naprosto neschopná”, “to není ani člověk, natož hybrid”, je nejen tlustá, ale i nemožná”, “Dominiko, vzchop se a čiň!” Jsem bezmocná a zoufalá, mlátím hlavou o zeď, zepředu, zezadu. Už mám boule. Hledám útěchu. Na scénu přichází Delegát ve svém dlouhém černém hábitu s červenými knoflíky. Tváří se přívětivě? Mám strach. Velký strach. Když rozbíjí okno v nemocnici a pořežu se alespoň na 20 centimetrů, aby se vypustilo více negativní energie, která mnou koluje, protože ji do mě poslal, zbaví mě hlasů. Všech. Najednou. Můžu můžu mít klid. Jsem jak hladové zvířátko, jemuž někdo nabízí jídlo. Chci to. OKAMŽITĚ.... Volám si s kamarádkou, hystericky brečím do telefonu, že to strašně chci, ale ještě zbývá drobek racia, které mě varuje, že následky by byly zlé. Kamarádka se zamyslí, nadechne a dává mi přirovnání. Je to jako žena žijící s agresorem. On ji mlátí (Delegát do mě cpe toxicitu) a ona chce odejít. Jenže muž jí slíbí modré z nebe (konec hlasu). Jak to dopadne? Jak je to s manipulátory? Ten konec všichni dobře známe.....

kresba: Mirit Ben-Nun

Svědectví

Tomáš Vaněk

Náhodné setkání v náhodném čase

Žena: na chatu znám pár schizofreniků, někteří se chovají normálně a s někým se musí jednat v rukavičkách
Muž: nevím, já sem moc nechodím. já se chovám normálně, ale asi se taky se mnou musí jednat v rukavičkách. ;-)
Muž: to jak lidi vnímají ty nemoci jsme podcenil. ale ono není špatné zase to říct, když to hrálo roli v mém životě.
Muž: já třeba nikdy nechtěl pracovat. tak se hodil jeden čas ten důchod a chráněná práce zprvu byla fajn. kolektiv přátel, kolektiv autorů. ;-)
Žena: má s tebou někdo trpělivost? někdo, tím myslím žena nebo dívka, která s tebou jedná ohleduplně a v rukavičkách? :)
Muž: asi jo. já moc nevidím ten rozdíl, kdy se jakoby jedná měkčeji... ale možná jsme na sebe nějak hodnější.
Žena: to přece poznáš :)
Muž: mám přítelkyni, ale taky de facto má nějaké potíže s duševním zdravím. ono to neovlivňuje inteligenci atd., ale možná právě tu průbojnost, snášení konfliktů a neosobních rolí a podobně. to asi jo.
Žena: nemoci duše jsou často horší než nemoci těla
Žena: pomáhá ti to psaní?
Muž: jo. určitě. hlavně já vždycky chtěl psát. i jsem psal. jenže to trvá dlouho, než se nějak prosadíš. vlastně s tím co chci psát se s tím v čr neuživím.
Muž: zešílel jsem tehdy proto, že nebyly příležitosti jak přežít.
Muž: bylo to vychytralé zešílení.
Žena: :)
Žena: v tom se nevyznám, ale shodou okolností jsem četla včera diskuzi, ve které se paní ptala, jestli má zůstat se schizofrenikem
Žena: a nedávno se známý s jednou schizofreničkou rozešel, protože mu tu nemoc dlouho tajila
Muž: a proč se s ní rozešel? kvůli tomu, že to tajila, nebo kvůli té nemoci?
Muž: já se dřív hodně tou nemocí zabýval, teď už moc ne. i přednášet jsem přestal. přestalo mě to trochu zajímat.
Žena: byl moc zamilovaný, nadšeně mi o ní psal samé krásné věci, prý byli zasnoubení, a on to pořád nevěděl
Muž: a pak mu to řekla?
Žena: jak konkrétně na to přišel nevím, podrobnosti mi prozradit nechtěl, ale snad je na tom hodně špatně a má opatrovatele... jak je možné, že to na ní nepoznal?
Muž: je to smutný příběh pro mě. zvlášť jestli se s ní rozešel kvůli diagnóze.
Žena: hodně ho to vzalo
Muž: asi na tom byla dobře, třeba brala prášky a tak.
Žena: zjistil, že je nesvéprávná, právě proto tomu nerozumím
Muž: hm. myslím, že s ní možná i mohl zůstat. láska člověka může zničit, když je nešťastná.
Žena: měla mu to říct hned na začátku
Muž: jo, třeba mu to řekla. oni někdy odebírají svéprávnost. pak ji mohou zase vrátit. někdy ji odebírají jen částečně, třeba na nakládaní s penězi.

Muž: jak znám ty holky, většinou to nedělají. :-(
Muž: chtějí děti, rodinu, práci, normální život.
Žena: prý se spolu pořád baví, ale jako kamarádi
Muž: úplně to není to nejlepší, co řekneš o sobě na prvním rande nebo ještě před ním.
Muž: tak to je fajn.
Žena: jenže ho tím podvedla
Muž: jestli mají být spolu, tak to ještě zjistí.
Muž: jestli byli zasnoubení, tak to měla říct.
Muž: při svatbě se už říkají ty věci o zdravotním stavu a podobně.
Žena: ani nevím, jestli schizofrenička může mít děti, co když jim ublíží?
Muž: myslíš, jako že je zabije? vlastně ono je to tak podle studií, že schizofrenici nepáchají trestné činy o nic víc než běžná populace.
Muž: problém je v tom, že když něco spáchají, média to spojí s tou diagnózou.
Muž: ale takhle bys mohla spojovat kde co.
Muž: jestli je ten člověk rom, nebo jestli je alkoholik, řidič trolejbusu atd.
Žena: stačí, když na ně nebude hodná?
Muž: lidi na násilí od schizofreniků děsí to, že je často nemotivované. nebo někdy. nejde o peníze, vášeň, pomstu, ale třeba o to, že má ten člověk hlasy a je vyděšený z něčeho, co si blbě vykládá.
Muž: já nevím, proč by na ně neměla být hodná. na těhotenství je se schizofrenií jen to riziko, že by ji endorfiny spjaté s porodem mohli dostat do blázince zase.
Žena: proto se musí jednat opatrně, ale to dítě to neví
Muž: pak je blbé, že to dítě dva měsíce nemá mámu. může se to stát. i zdravým ženám se někdy děje, že mají laktační psychózu, nebo tak nějak se to jmenuje.
Žena: jak jsem psala, nerozumím tomu, ale z logiky věci vyplývá, že takoví lidé by děti mít neměli
Žena: stačí nějaký stres a začnou se chovat nepředvídatelně
Žena: to není nic proti tobě, ale píšu to obecně
Muž: já si to nemyslím. já děti nechci, ale myslím si, že pro hodně lidí je důležité mít děti. připomnělo mi to jednu detektivku, kdy si nějací švédové mysleli, že by arabky neměly mít děti.
Muž: dřív se dělali v čr sterilizace romek. vlastně mě tvé názory celkem děsí, i když jsou třeba předvídatelné... ;-)
Žena: arabky jsou dobré matky...samozřejmě ne všechny... ale u arabů se na výchovu hodně dbá
Žena: nepíšu nic, co bych neměla promyšlené
Žena: děti nejsou hračky pro psychicky nemocné lidi
Žena: nechci ti tím nijak ublížit
Muž: já s dětma dobře vycházím, ale dřív se unavím. to je celé. pro mě děti nejsou hračky. myslím si, že máš zkreslenou představu o lidech, nemocných i zdravých. ale nechci se hádat, nemá to cenu. to patří k mé diagnóze, jakási vyšší potřeba kompromisu a mírumilovnosti.
Žena: nemám zkreslenou představu, čau a hezkou neděli

Stanislav Vašina

Z cyklu Covid time

svatební debakl

přistály mi od našeho státu nějaké ty dividendy. též renta. začátek dobrý, konec špatný. opět neuspokojená Bc.J. začala převracet náš bejvák nohama vzhůru. nešlo tomu zabránit. zaujalo ji ze všeho nejvíce plynové topidlo. asi to v životě neviděla. smál jsem se jak debil. a Bc.J. se málem udusila v oblacích prachu, který vířila za pomoci smetáku. pak začala zkoumat za pomoci šroubováku střeva topidla. neviděl jsem na ni. zmizela mi v oblacích. vzpomněl jsem si při této příležitosti, kterak mi před rokem servisman řekl, že to topidlo jednou vybouchne. šroubovák se blížil a blížil. uspalo mě to. probudilo mě až zběsilé a vulgární nadávání Bc.J. a že prý má alergii. zajímavá informace. nejvíc mě na celé situaci bavilo, že Bc.J. se domnívala, že mi pomáhá či co. počasí bylo uplně ok. a tak jsem jen skočil k Miss Vietnam pro žvára. a mlíko. Bc.J. to lemcá po litrech. musel jsem se pekelně soustředit, abych ji omylem nenasral. poněvadž kamna furt nebyly provozuschopný. a venku mínus deset. vlezl jsem si tudíž do postele a ouha, Bc.J. to nějak divně pochopila. nevadilo mi to. mám to rád. pak přišel dinner. a zase, víte co víte jak...

17. 3. 2021

svatební cesta do Jinam

ladil jsem formu celé dopo. Bc.J. ze mě byla na prášky. dobře jí tak. že prej, ať se podívám do map. houby. ze Strašnic na Výletnou trefím i poslepu. když tam jedu podzemkou. pod okny bylo naše vínové BVP z Mladé Boleslavi připraveno. mobilisace nás nezaskočí. nafta i benzín. stěrače blikají. blinkry stírají. kazeťák hraje. není o čem. energy drink. ale jen dvě cigára. chyba. hodinu různé podjezdy, nadjezdy. po dálnici. magistrále. i okruhu. no nic. benzínku v Holešovicích jsme trefili už na třetí dobrou. Bc.J. pořídila 20 krát camel a 20 kousků lucky strike. jeden šumivý nápoj pro Bc.J., která ten volant bez posilovače umně svými pěstěnými pažemi zvládla. proběhlo to bez bouračky. to kupodivu. protože jako spolujezdec jsem furt hecoval Bc.J., ať to do nějaké té plechovky natankuje. u Sparty jsme zaparkovali. pak zašli na pokec k Draghanovi. poté si skákli na kávu k Alchymistovi. zas to zasponzorovala z peněz od svého manžela Bc.J. tak jsem byl drobet nerv. stane se. zpátky do našeho bejváku jsme to projeli tak nějak za deset minut.
pošta. banka. apatyka. kostel. postel...

18. 3. 2021

Tomáš Vaněk

Kon(tro)verze

Co by mohl člověk, který je každému dobře známý jako dobrosrdečný ňouma, říct k tématům jako je znásilnění, nucený sex nebo násilí na ženách? Jsem si jistý, že mnoho. Psal se rok 2006, kdy jsem po bolestivém rozchodu s přítelkyní zakotvil ve kbelském holobytě a poprvé si pořídil internet, který by nebyl sledovaný jinými lidmi. Jako dlouhodobě šikanovaná bytost, která vždy popírala vlastní pudy a naopak byla vystavena násilnickým pudům jiných bytostí, jako člověk s dlouhou historií samotáře a outsidera, který je odmítám ženami, jsem se hned první večer na internetu dal do vyhledávání sadomasochistické pornografie. Našel jsem jisté americké stránky a procházel všechny kategorie s půlminutovými ukázkami videí. Vydrželo mi to zhruba dva roky. Za tu dobu jsem velmi zpustnul, přestal jsem se zajímat o práci a o studium, o partnerské vztahy vůbec. Neměl jsem přátele a musím říct, že naštěstí jsem neměl ani žádnou možnost se pouštět do realizace svých snů. Bez prostředků, bez života, ale s fantazií zcela pohlcenou temnými věcmi...

Později jsem, jak dobře známo, onemocněl schizofrenií. To jsou bludy a podobná veteš. Pro rozvoj těchto bludů měla zásadní vliv i komunikace s jednou starší ženou. Ta mi vyprávěla o tom, že vidí lidem do snů. Jeden její známý se vážně zaobíral myšlenkami na sebevraždu, ona se na něj napojila a nakonec mu pomohla. Tato žena viděla také do mých snů. Bylo jí nepříjemné mi to říct, ale údajně jsem se místo tradičních způsobů milování dobýval ve snech do žen vývrtkou. Poté, co mi to po mnoha okolcích oznámila, jsem si uvědomil, že má pravdu. Mé sny skutečně byly takové povahy. Dá se říct, že jako hluboce frustrovaná a zmučená bytost jsem byl na nejlepší cestě stát se psychopatem.

Ironií osudu je, že jsem se tehdy líbil dívkám. Mnohem více, než v současném s životem smířeném stavu. Nedovedl jsem však žádnou z těchto žen oslovit. Místo toho jsem trávil čas úvahami o tom, že násilný sex je každému příjemný a že pouze lidé, kteří si to nedovedou přiznat a cítí při něm nepříjemné pocity, nejsou v kontaktu se svým skutečným já. Zkoumal jsem každou z hereček na těch stránkách a stanovoval, jestli je vnitřně uvolněná a v kontaktu se sebou. Poslouchal jsem také rozhovory, které vedli herci mezi sebou, když už bylo po všem. Také tam jsem považoval nepřijetí násilných praktik za vnitřní zabedněnost a blokádu. Ačkoliv jsem takhle vše překrucoval, měly tyto rozhovory na mě jeden blahodárný vliv. Uvědomil jsem si, že vše, co se v rámci tohoto temného sexu odehrává, děje se po vzájemné dohodě a ze svobodné vůle.

V dnešní době bych se po zkušenostech už přiklonil k tradičnímu názoru, že někdo je takzvaně BDSM pozitivní, mohou ho vzrušovat určitá gesta nebo dokonce tvrdé projevy, zatímco jinému člověku mohou být zcela cizí, aniž by to mělo co dělat s jeho otevřeností. Sadomasochistická pornografie se mi nakonec zcela omrzela a z určitého přesycení vyrostl nezájem. Objevil jsem v ní později také mnoho prvků, které mi nevyhovují a přijdou mi pro mě osobně dost nevzrušivé. Když se ohlédnu zpátky a pomyslím na hranu, na které jsem se jako mladý dospělý nacházel, cítím vděčnost i za své zhroucení do osidel „schizofrenie“. Netečné a zdánlivě poučené „pseudofilozofování“ totiž nikoho nezabije.

Obraz na obálce:
“ Life through journals ”
September 2018 , Sarah Mason

lifethroughjournals@gmail.com
www.deviantart.com/lifethroughjournals

Obsah

šéfredaktor: Jan Jiří Novák
editoři: Jan Škrob, Tomáš Vaněk, Andrea Vatulíková
korektura: Andrea Vatulíková
redakce: Tereza Lehečka, Kateřina Málková, Tereza Saxlová, Pavel Oulík, Miroslava Fůrová
grafická úprava: Alžběta Širůčková

Zámezí #8-9

časopis Literární dílny při Škole zotavení

KONTEXT 3
Sarah Mason a její život skrze deníky

RAJÓN 13
Rozhovor Terezy Lehečky s Barush Maush

LITERATURA 16
Miroslava Fůrová, Tereza Saxlová, Pavel Oulík, Tomáš Vaněk, Tereza Lehečka, Lenka Vatulíková, Stanislav Vašina

POSTPRAVDY 24
HOAXY - Násilí
Social distancing
Mír v Karlově duši

KONTEXT 27
Svazek klíčů k tvorbě Mirit Ben-Nun

PRŮZORY 30
Kdo po tobě kamenem, ty po něm chlebem - Kateřina Málková
Násilím k nenásilí - Tereza Saxlová
Hněv a jeho smysl - Kateřina Málková

POMOC S PSANÍM – POSUN V ŽIVOTĚ? 38
Martin Šaffek, Věra Dumková, Jaroslav Menčík, Klára Věžníková

SVĚDECTVÍ 55
Jsem na dně - anonym
Náhodné setkání v náhodném čase - Tomáš Vaněk
Z cyklu Covid time - Stanislav Vašina
Kon(tro)verze - Tomáš Vaněk

Zámezí #8 - 9

časopis Literární dílny při Škole zotavení

MAGAZÍN ZÁMEZÍ

by nevznikl bez podpory

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Praha – pól růstu ČR

PRAHA
PRAGUE
PRAGA
PRAG

recovery
škola zotavení

CENTRUM PRO ROZVOJ PÉČE O DUŠEVNÍ ZDRAVÍ
CENTRE FOR MENTAL HEALTH CARE DEVELOPMENT

© Copyright DUBEN 2021